<u>Το Πεπρωμένο Μας</u>

Μια εξέταση ορισμένων προβλημάτων
που αφορούν την Κύπρο.

Ν. Κ. Λανίτης

1963

Μετάφραση από ομάδα του Κυπριακού Τουϊτερ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτό το βιβλιάριο προορίζεται για όσους αγαπούν την Κύπρο και έχουν ενδιαφέρον για την ευημερία του λαού της. Προσπαθεί να δώσει μια λύση στη γεφύρωση του χάσματος που υπάρχει ανάμεσα στις δύο κοινότητες και που επηρεάζει και εν μέρει δημιουργεί τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα του νησιού. Σε τελική ανάλυση αυτή η ρήξη αφορά και στην ύπαρξη της χώρας. Ταυτόχρονα γίνεται μια προσπάθεια να τεθούν κάποιες προτάσεις για τη λύση των πιο σημαντικών οικονομικών προβλημάτων της Κύπρου, ειδικά αυτά που αφορούν στα δημόσια οικονομικά, στη σταθερότητα του νομίσματος, την ενδεχόμενη εισδοχή στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα ή άλλες Ευρωπαϊκές ομάδες συνομόσπονδων κρατών, τον εξορθολογισμό των Κυβερνητικών τμημάτων και πάνω απ’ όλα στο να εμποτιστούν όλοι οι Κύπριοι που κατέχουν θέσεις ευθύνης με ένα πνεύμα αφενός αυτοβοήθειας και αφετέρου πραγματικής αγάπης για όλους τους Κυπρίους, ανεξάρτητα από φυλή ή πιστεύω, που είναι τόσο σημαντικά πράγματα στο να επιφέρουν λύση στο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Η κατάργηση του νόμου για τη φορολογία εισοδήματος τον Δεκέμβριο του 1961, η κατάργηση των δήμων, η επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Ελληνικής και Τουρκικής κοινότητας, η πρόσφατη αύξηση των εισαγωγικών δασμών, οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπισε το Ελληνικό Κοινοτικό Επιμελητήριο δεν είναι παρά ελάχιστες αλλά σαφείς ενδείξεις ότι το κρατικό πλοίο περνάει από θαλασσοταραχή. Στον μέσο Ελληνοκύπριο όλα αυτά οφείλονται στις πρόνοιες των συμφωνιών της Ζυρίχης-Λονδίνου.

Για μια στιγμή, ας ρίξουμε μια ματιά στο παρελθόν για λόγους πρόβλεψης του μέλλοντος, όπως η ηλικιωμένη κυρία που παραπονιόταν για το πού κατευθυνόταν η νέα γενιά. Της είπαν ότι θα έκανε καλά να σκεφτεί από πού προήλθε. Η συμφωνία της Ζυρίχης ήταν το αποτέλεσμα της έκτακτης ανάγκης. Στην πραγματικότητα πηγαίνει πιο βαθιά από αυτό. Πηγαίνει στην πολιτική της «ένωσης και μόνο ένωσης» που ακολουθούσαν οι Έλληνες ηγέτες κατά την περίοδο της Βρετανικής κυριαρχίας. Αυτή ήταν μια πολιτική που υπαγορευόταν από το συναίσθημα και όχι από τη στρατηγική. Ρίξτε μια ματιά σε έναν άτλαντα, δείτε τη θέση της Κύπρου. Στη συνέχεια, δείτε άλλα κράτη της Μέσης Ανατολής, μετά κοιτάξτε την Ελλάδα. Ήταν προφανές ότι η ένωση δεν ήταν δυνατή παρά μόνο με στρατιωτική κατάκτηση, και ούτε αυτό ήταν δυνατό.

Ήδη από το 1946 επέστησα την προσοχή, μέσω της Social Progress Society, των πολιτικών ηγετών ότι η μόνη δυνατή πορεία που μπορούσαμε να ακολουθήσουμε ήταν μέσω της συνταγματικής ανάπτυξης και της απόκτησης αυτοδιοικητικών εξουσιών. Μέσα από μια διαδικασία εξέλιξης θα μπορούσαμε να γίνουμε κύριοι του σπιτιού μας και τελικά να ενωθούμε με την Ελλάδα αν το θέλαμε. Ταυτόχρονα, επέστησα την προσοχή στη σημασία του Τουρκικού παράγοντα που χρειαζόταν προσεκτικούς χειρισμούς και καθιστούσε αναγκαία τη χορήγηση ορισμένων εγγυήσεων αποδεκτών από τους Τούρκους. Μία από τις τέσσερις αρχές της Κοινωνίας (Social Progress Society) ήταν «η λήψη των βημάτων εκείνων που οδηγούν στην ηθική βελτίωση του κυπριακού λαού, μέσω της ενότητας μεταξύ των Ελλήνων και της στενής συνεργασίας Ελλήνων και Τούρκων». Περαιτέρω και στο καταστατικό της Εταιρείας (δημοσιεύθηκε το 1948) αναφερόταν ότι οι Έλληνες έπρεπε να βοηθήσουν τους Τούρκους με ανιδιοτελή και ειλικρινή τρόπο. Λίγοι, εκείνες τις μέρες συνειδητοποίησαν την σημασία αυτών των εκτιμήσεων. Κάποιοι φίλοι και εγώ εκδώσαμε την εφημερίδα «Πρόοδος» και για τρία χρόνια προσπαθούσαμε να καταστήσουμε σαφή στους ηγέτες και στο ευρύ κοινό, την σημασία της απόκτησης πάνω από ο,τιδήποτε άλλο. συνταγματικών ελευθεριών στο εσωτερικό και της ανάπτυξης στενότερης συνεργασίας μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων.

Η πορεία που εισηγηθήκαμε δεν ακολουθήθηκε. Η χορήγηση συντάγματος στην Κύπρο χαρακτηρίστηκε γενικά ως «τορπίλη της ένωσης» και όσοι το υποστήριζαν αντιμετωπίζονταν με περιφρόνηση. Δεν έγινε αντιληπτό ότι πολιτική ελευθερία σήμαινε πραγματικά, το να γίνει κάποιος κύριος του σπιτιού του. Αναζητήσαμε την ελευθερία στην ένωση λόγω υποσυνείδητης αντίδρασης στην αποικιακή κυριαρχία και έτσι παρασυρόμασταν από τα συναισθήματά μας.

Στην πραγματικότητα, η ιστορία της ανθρωπότητας δείχνει ότι ο άνθρωπος αναζητά - και συνήθως βρίσκει - αυτό που πιστεύει ότι είναι η πολιτική του ελευθερία, στην απόσχιση και όχι στην ένωση.

Ένωση και μόνο ένωση ήταν ουσιαστικά, μια αρνητική πολιτική. Υπονοούσε την άρνηση όλων των προτάσεων και μπορούσε να συνδυαστεί μόνο με τη χρήση βίας. Τελικά καταφύγαμε στη βία, και τα γεγονότα που ακολούθησαν πήραν μια αναπόφευκτη τροχιά που θα μπορούσαμε να προβλέψουμε αλλά δεν το κάναμε. Η αδυναμία ένωσης με την Ελλάδα έγινε εμφανής. Η σημασία του τουρκικού παράγοντα έγινε εμφανής. Η αξία της αυτοδιοίκησης ως έκφρασης της πολιτικής ελευθερίας έγινε εμφανής. Οι πιθανότητες βάραιναν πολύ εναντίον μας. Οι Έλληνες κομμουνιστές και οι αριστεροί ήταν παθητικοί. Οι Τούρκοι ήταν σε εξέγερση, φοβούμενοι ότι η ένωση με την Ελλάδα ήταν ο στόχος μας. Η Ελλάδα στο τέλος αμφιταλαντεύτηκε, φοβούμενη την επιδείνωση των σχέσεών της με την Τουρκία και την τύχη των Ελλήνων της Τουρκίας. Καθώς προχωρούσαμε στον δρόμο που οδηγούσε σε αδιέξοδο, επιτεύχθηκε η συμφωνία της Ζυρίχης. Σε όλη την πορεία, μπερδευόμασταν στο μυαλό μας μεταξύ της πολιτικής ελευθερίας και της ένωσης και θεωρούσαμε το ένα αναγκαστικά ισοδύναμο με το άλλο. Για αυτή το λόγο απορρίψαμε τις προτάσεις Γουίνστερ το 1946, μετά το σύνταγμα του Ράντκλιφ το 1957 και τέλος τις προτάσεις Μακμίλαν το 1958. Τελικά καταλήξαμε στη συμφωνία της Ζυρίχης λόγο της δύναμης των περιστάσεων.

Κατηγορούμε για αυτό, σχεδόν όλους. Προτείνω ότι είναι καιρός να επιμετρήσουμε την πορεία που αποφασίσαμε να ακολουθήσουμε στην αναζήτηση της πολιτικής ελευθερίας και να κάνουμε λίγη αυτοκριτική. Η ευθύνη μας ως προς αυτό είναι από κοινού και με ορισμένους από τους πολιτικούς αρχηγούς στην Ελλάδα που βρυχηθήκαν σαν λιοντάρια το 1955 και ο βρυχηθμός ακούστηκε στις ακτές της Κύπρου μέσω του ραδιοφώνου της Αθήνας.

Αν ακολουθούνταν μόνο η πορεία κατοχύρωσης των συνταγματικών ελευθεριών που τόσο υποστήριξα, θα είχαν σωθεί τόσες ζωές, θα είχαν διατηρηθεί οι καλές μας σχέσεις με τους Τούρκους, θα είχαν αποφευχθεί οι τριβές μεταξύ Βρετανών και Ελλήνων και η περιττή σπατάλη υλικών πόρων κατά τη διάρκεια της έκτακτης ανάγκης θα είχε αποφευχθεί. Επιπλέον και αν θέλαμε την ένωση, αυτή η πορεία ήταν η μόνη που θα μας επέτρεπε να την πετύχουμε.

Ωστόσο, ό,τι έγινε, έγινε καλόπιστα. Το να σκαλίζουμε το παρελθόν δεν είναι καλό πράγμα. Πρέπει να πραβλέπουμε και να συγχωρούμε και να αναρωτιόμαστε πού πάμε από εδώ. Όπως είπε ο Thomas Jefferson, "Μου αρέσουν τα όνειρα του μέλλοντος καλύτερα από την ιστορία του παρελθόντος"

Η συμφωνία της Ζυρίχης είναι τόσο καλή όσο και οι πολίτες που θέλουν να την εφαρμόσουν. Κατ' αρχήν έχει ένα πλεονέκτημα στο ότι μας έχει κάνει κύριους του δικού μας σπιτιού.

Έχει αντίθετα ένα μειονέκτημα στο ότι διχάζει τη χώρα. Οι διατάξεις που αφορούν τον κανόνα του 70:30 μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων στα δημόσια τμήματα (και 60: 40 στον κυπριακό στρατό) δεν είναι τόσο σημαντικές εκτός και αν τις δούμε—και ελπίζω ότι για μια φορά θα σταματήσουμε να το κάνουμε αυτό—με συναισθηματισμό. Ο κανόνας 70:30 με ανεστραμμένο τρόπο λέει ότι θα υπάρξουν τόσοι περισσότεροι Έλληνες που απασχολούνται στην ιδιωτική βιομηχανία και το εμπόριο (αν αυτό εκφραζόταν αντικειμενικά στη συμφωνία οι Τούρκοι πιθανότατα θα ήταν σε εξέγερση). Από την άλλη, σημαντικές είναι οι διατάξεις του για τη διαίρεση της χώρας, ιδίως η ίδρυση των Κοινοτικών Επιμελητηρίων και σε μικρότερο βαθμό η διαίρεση των δήμων. Τείνουν να εμποδίζουν την ενότητα, μια βασική διάταξη για την πρόοδο.

Επιπλέον, επιβάλλουν σε μια μικρή χώρα ένα ακριβό κυβερνητικό εποικοδόμημα που αργά ή γρήγορα θα γίνει ανεπιτυχές τόσο για τους Έλληνες όσο και για τους Τούρκους.

Είναι δύσκολο να υπερβάλλεις τα κακά του διχασμού. Οι Τούρκοι απειλούν τους Έλληνες με διχοτόμηση. Στην πραγματικότητα, η διχοτόμηση του νησιού θα πρέπει να είναι πιο επικίνδυνη για τους Τούρκους παρά για τους Έλληνες, γιατί θα βρεθούν αντιμέτωποι είτε με την ένωση και κυβέρνηση από την Τουρκία είτε με το να γίνουν ένα μικρό ανεξάρτητο κράτος. Καμία από αυτές τις δυνατότητες δεν είναι πολλά υποσχόμενη και το βιοτικό τους επίπεδο μπορεί να μειωθεί.

Η ουσία του όλου θέματος είναι η ενότητα. Αυτός είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της μελλοντικής μας προόδου. Η κατάσταση αυτή τη στιγμή είναι σοβαρή, και δεν έχει γίνει κατανοητό πόσο σημαντικό είναι αυτό το ζήτημα της ενότητας. Δείτε τι συνέπειες έχει επιφέρει αυτή η έλλειψη ενότητας. Λόγω δυσπιστίας μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων χάσαμε τους δήμους και έχει δημιουργηθεί μια χαοτική κατάσταση. Καταργήθηκε ο νόμος για τη φορολογία εισοδήματος, γεγονός που οδήγησε σε μεγάλες απώλειες εσόδων από την πλευρά του κράτους και —το χειρότερο— στη δημιουργία τριών χωριστών οργάνων, της κεντρικής κυβέρνησης και του Ελληνικού και Τουρκικού Κοινοτικού Επιμελητηρίου για την είσπραξη άμεσων φόρων, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει μόνο σε απομείωση του κρατικού πλούτου. Επιπλέον και λόγω της μείωσης των εσόδων την φορολογία εισοδήματος, θα είναι αναγκαία η επιβολή βαριών έμμεσων φόρων.

Η δυσπιστία μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων έχει βλάψει την εμπιστοσύνη και οι ντόπιοι και ξένοι επενδυτές δεν τολμούν να ξεκινήσουν νέες επιχειρήσεις ή να αναπτύξουν υπάρχουσες. Η αποτελεσματικότητα των κυβερνητικών υπηρεσιών έχει αναγκαστικά μειωθεί και η γραφειοκρατία έχει εισχωρήσει. Έχει ξεκινήσει ένας οικονομικός πόλεμος μεταξύ των δύο κοινοτήτων που δεν αγοράζουν προϊόντα η μία στην άλλη, γεγονός που οδηγεί στη δημιουργία μικρών, υψηλού κόστους και αναποτελεσματικών παραγωγικών μονάδων. Αυτή η κατάσταση είναι πλέον επιζήμια για όλους τους Κύπριους, Έλληνες και Τούρκους.

Οι Έλληνες είμαστε στην πλειοψηφία και το βάρος της ευθύνης πέφτει στους ώμους τους. Ανάληψη ευθύνης σημαίνει να είσαι σε ηγετική θέση. Σημαίνει επίσης να κάνεις σκληρή δουλειά. Μέχρι στιγμής δεν έχουμε ανταποκριθεί πλήρως σε αυτήν την ευθύνη. Ο Ελληνικός τύπος διεξάγει έναν πόλεμο αντιπαράθεσης εναντίον του Τουρκικού τύπου και σε αρκετές περιπτώσεις έχει προκαλέσει τριβές. Δεν έχουμε εφαρμόσει καμία αυτοσυγκράτηση στις εθνικές μας εκφράσεις, ειδικά στις περιπτώσεις Ελληνικών εθνικών εορτών. Είναι εύκολο να επιδοθούμε σε αυτά τα πράγματα, αλλά πού μας οδηγούν;

Είπαμε ότι είμαστε σε θέση ευθύνης. Όταν γιορτάζουμε κατάφωρα στις Ελληνικές εθνικές εκδηλώσεις, προκαλούμε φόβο και μίσος στους Τούρκους. Οι Τούρκοι κάνουν το ίδιο λάθος γιατί επιδίδονται και αυτοί στις δικές τους γιορτές. Ας ελπίσουμε ότι θα σταματήσουν, ειδικά αν τους δώσουμε το καλό παράδειγμα, αλλά έχουν την πολυτέλεια να το κάνουν αυτό γιατί είναι μειοψηφία, ενώ εμείς δεν μπορούμε. Δεν δώσαμε αρκετή έμφαση σε καθαρά Κυπριακές εθνικές εκδηλώσεις, όπως η 16η Αυγούστου, η ημέρα της ανεξαρτησίας μας, γιατί αυτά θα τείνουν να επιφέρουν ενότητα. Δεν έχουμε ακόμη τηρήσει πλήρως όλες τις διατάξεις των συμφωνιών της Ζυρίχης-Λονδίνου.

Ορισμένες από αυτές τις διατάξεις είναι δύσκολο να γίνουν αποδεκτές και να δοθούν σε μια μειοψηφία προνόμια που είναι πιθανό να επηρεάσουν την ομαλή λειτουργία της κρατικής

μηχανής. Ωστόσο, πρέπει να θυμόμαστε ότι βάλαμε την υπογραφή μας και πρέπει να την τιμήσουμε. Εάν τηρούσαμε τη συμφωνία, τα πράγματα θα γίνουν πολύ πιο εύκολα για όλους και ειδικά για τους Έλληνες, γιατί τα έμμεσα οφέλη που θα προκύψουν από την αρμονία και τη συνεργασία μεταξύ των δύο κοινοτήτων είναι πολύ μεγαλύτερα από τα φαινομενικά μειονεκτήματα - κυρίως που συνδέονται με την υπερηφάνεια - που θα προκύψουν από την τήρηση των συμβατικών μας υποχρεώσεων. Τόσο πολύ ώστε να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη των Τούρκων που θα είναι τελικά πρόθυμοι να συνεργαστούν μαζί μας για την εξάλειψη με κοινή συναίνεση - και όχι μονομερώς - των χειρότερων διατάξεων της συμφωνίας της Ζυρίχης, ειδικά αυτών που αφορούν τη διχοτόμηση της χώρας, που επιβαρύνουν τόσο τους Τούρκους όσο και τους Έλληνες.

Η κατάσταση είναι σοβαρή. Στην πραγματικότητα είναι πιο σοβαρή από ό,τι φαίνεται, γιατί αν συνεχίσουμε με τον τρόπο που κάναμε τα τελευταία δύο χρόνια, το πλοίο της πολιτείας θα περιέλθει σε θλίψη. Εάν είμαστε παθητικοί ή δείξουμε έλλειψη φιλίας προς τους Τούρκους, θα πρέπει αναγκαστικά να βασίζονται όλο και περισσότερο στην Τουρκία και θα δημιουργηθεί μια πολύ ατυχής κατάσταση για όλους τους ενδιαφερόμενους, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας και της Τουρκίας. Και για εμάς τους Έλληνες της Κύπρου αυτό θα είναι επιζήμιο για τη θέση ευθύνης και ηγεσίας μας. Πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί όταν οδηγούμε το αυτοκίνητο της πολιτείας. Τόσο προσεκτικοί σαν να εξαρτάται η ζωή μας από αυτό—γιατί εξαρτάται. Εάν προκαλούσαμε μια χιονοστιβάδα, δεν θα μπορούσαμε να τη σταματήσουμε στη μέση της πλαγιάς.

Βασικά πρέπει να είμαστε μια χώρα και ένας λαός. Οι Τούρκοι είναι πάνω απ' όλα Κύπριοι. και οι Έλληνες το ίδιο. Υπάρχουν μεγαλύτερα κοινά στην άποψη για τη ζωή και την κοινωνική συμπεριφορά μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων στην Κύπρο από ό,τι τείνουν να υποδηλώνουν οι φαινομενικές διαφορές θρησκείας και γλώσσας μεταξύ των δύο ομάδων. Πρέπει επίσης να θυμόμαστε ότι είμαστε μόνοι στον κόσμο. Κανείς δεν μπορεί πραγματικά να μας βοηθήσει εκτός από εμάς τους ίδιους. Μέχρι να επιτευχθεί ενότητα, η ελληνική πλευρά πρέπει να είναι μεγαλόψυχη και πρέπει να δώσει περισσότερα από όσα μπορεί να πάρει. Αυτός είναι ο βασικός κανόνας του να είσαι σε μια υπεύθυνη θέση. Η ανεκτικότητα είναι μια άλλη απαραίτητη έκφανση ευθύνης. Όταν η τουρκική πλευρά υποκινεί, η ελληνική πλευρά δεν πρέπει να αντιδράσει —για χάρη της. Η τήρηση των συμβατικών υποχρεώσεων είναι μια άλλη — ενίοτε πικρή — αναγκαιότητα. Εμείς οι Έλληνες πρέπει να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη των Τούρκων. Διαφορετικά πέφτουμε στο επίπεδο της μειοψηφίας. «Υπάρχει λίγη φιλία στον κόσμο» είπε ο Φράνσις Μπέικον «και λιγότερο από όλα μεταξύ ίσων».

Ένας από τους Έλληνες ηγέτες με τους οποίους κάποτε συζήτησα αυτά τα θέματα εξέφρασε αμφιβολίες για το εάν η τουρκική πλευρά θα συνεργαστεί ποτέ, ακόμη κι αν οι Έλληνες εκτελούσαν πλήρως τα καθήκοντά τους. Μπορεί να είναι έτσι, αλλά σε μια τέτοια περίπτωση οι Τούρκοι δεν θα έχουν καμία δικαιολογία και η διεθνής γνώμη δεν θα είναι υπέρ τους. Οι Έλληνες πρέπει να έχουν το χέρι τους απλωμένο στους Τούρκους, πάντα. Μια μέρα, νιώθω σίγουρος, οι Τούρκοι θα το σφίξουν.

Από την άλλη πλευρά, η τουρκική πλευρά πρέπει να θυμάται ότι πρέπει να εφαρμόσει και εκείνη αυτοσυγκράτηση. Η νίκη που κέρδισαν επί της συμφωνίας της Ζυρίχης είναι συγκυριακή, και δημιουργήθηκε από την τριβή μεταξύ Ελλήνων και Βρετανών. Δεν είναι αληθινή νίκη και αν βασιστούν πάρα πολύ σε αυτήν, θα τους απογοητεύσει μια μέρα. Θα πρέπει επίσης να συνεργαστούν με τους Έλληνες, ως πρώτο στάδιο, σε πολιτειακές δραστηριότητες, στο Εμπορικό Επιμελητήριο, σε δραστηριότητες Προσκόπων και Οδηγών, σε εργοδοτικές οργανώσεις, σε εργατικά σωματεία, στον αθλητισμό. Με αυτόν τον τρόπο θα

μπορούσαν να θέσουν τα θεμέλια για συνεργασία σε υψηλότερο επίπεδο. Και το ίδιο ισχύει και για τους Έλληνες. Τα Τουρκικά πρέπει να διδάσκονται στα Ελληνικά σχολεία και τα Ελληνικά στα Τουρκικά. Και οι δύο κοινότητες θα πρέπει να αντιμετωπίζουν η μία την άλλη ως μέλη της ίδιας χώρας.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΙ ΔΑΣΜΟΙ

«Καμία χώρα δεν καταστράφηκε ποτέ από το εμπόριο»
Βενιαμίν Φραγκλίνος.

Η διάσπαση προκαλεί πολύπλευρα δυσμενή αποτελέσματα. Ένα από αυτά είναι στον τομέα των δημοσίων οικονομικών. Λόγω έλλειψης συνεννόησης μεταξύ των δύο κοινοτήτων, ο Νόμος περί Φόρου Εισοδήματος καταργήθηκε τον Δεκέμβριο του 1961 και θεσπίστηκε νομοθεσία που προέβλεπε ότι όλοι οι μη Κύπριοι πρέπει να πληρώνουν φόρο εισοδήματος στην κυβέρνηση, ενώ οι Έλληνες και οι Τούρκοι να πληρώνουν τέτοιο φόρο στα κοινοτικά τους επιμελητήρια. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση έχασε και άλλα έσοδα. Έχασε τον φόρο εισοδήματος που της οφειλόταν πριν από τον Δεκέμβριο του 1961 και η ίδια ενεπλάκηκε ουσιαστικά σε δικαστικές υποθέσεις για το θέμα.

Και δεν ήταν μόνο αυτό, γιατί λόγω της σύγχυσης που προέκυψε, θεσπίστηκαν εσπευσμένα κοινοτικοί νόμοι, οι οποίοι πιθανώς, δεν ήταν από όλες τις απόψεις, σύμφωνοι με τις συνταγματικές διατάξεις και αυτό οδήγησε σε περαιτέρω δικογραφία, για το αν ο φόρος εισοδήματος είναι πληρωτέος από Έλληνες και Τούρκους για το 1961 και δεν είναι ξεκάθαρο εάν αυτός ο φόρος καταβάλλεται για το 1963.

Και πάλι δεν ήταν μόνο αυτό. Η απώλεια εσόδων που ακολούθησε, ανάγκασε την κυβέρνηση να αυξήσει σημαντικά την έμμεση φορολογία επιβάλλοντας αυξημένους δασμούς σε μεγάλο αριθμό καταναλωτικών αγαθών και πρώτων υλών. Το ήδη κάπως ψηλό τείχος δασμών έχει γίνει υψηλότερο. Το κόστος ζωής λαμβάνει επιπλέον ώθηση και το βιοτικό επίπεδο θα πέσει. Πέφτει από το 1957. Εκείνο το έτος το καθαρό εθνικό μας εισόδημα σε τιμές αγοράς ανήλθε σε £74,9 εκ. ενώ το 1962 ανερχόταν σε £79 εκ. σημειώνοντας αύξηση 5,4% (Cyprus Economic Review — 1962). Κατά την περίοδο σημειώθηκε αύξηση στον πληθυσμό (10%) και στο κόστος ζωής (8%). Είναι αλήθεια ότι την ίδια περίοδο σημειώθηκε και πάλι βελτίωση (περίπου 10%) στους όρους εμπορίου μας, αλλά είναι αμφίβολο αν αυτός ο παράγοντας από μόνος του μπόρεσε να αντισταθμίσει την πτώση του καθαρού κατά κεφαλήν εισοδήματος που επέφερε η αύξηση του πληθυσμού και η άνοδος των τιμών που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Τώρα θα πέσει περισσότερο γιατί και λόγω της ανύψωσης του δασμολογικού μας τείχους, ο σχετικός όγκος του διεθνούς μας εμπορίου - τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών - θα μειωθεί και θα στερηθούμε το πλεονέκτημα της ανταλλαγής αγαθών με άλλες χώρες. Αυτό είναι ένα μεγάλο πλεονέκτημα. Είναι αυτό που στον οικονομικό κόσμο διαφοροποιεί τον άνθρωπο από τα ζώα. Κάνε τον κάθε άνθρωπο να φροντίζει για τη δική του τροφή, ρούχα και καταφύγιο και γίνεται ζώο, και μάλιστα άγριο.

Ένα άλλο σημαντικό μειονέκτημα της ανύψωσης του δασμολογικού μας τείχους είναι ότι σίγουρα θα μειώσουμε την εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών στην επένδυση κεφαλαίων στο νησί. Η ελευθερία του διεθνούς εμπορίου, η ελεύθερη συναλλαγή και ένα σταθερό νόμισμα αποτελούν προϋποθέσεις για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων.

Ακόμη ένα άλλο θέμα που δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας είναι ότι ο κόσμος γίνεται μικρότερος και από τότε που οι κυβερνήσεις του τελευταίου παγκόσμιου πολέμου στις περισσότερες χώρες συνειδητοποίησαν τα πλεονεκτήματα του διεθνούς εμπορίου και

μειώνουν τους δασμούς. Επιπλέον μπορεί κάποια μέρα να γίνουμε μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Επιβάλλοντας δασμούς στους εαυτούς μας τώρα, κάνουμε πολύ δυσκολότερο τον δρόμο προς αυτόν τον τελικό στόχο.

Για μια μικρή κοινότητα όπως η Κύπρος, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις διεθνείς ανταλλαγές αγαθών για την ευημερία της και η οποία ήδη απολαμβάνει έναν βαθμό «φυσικής» προστασίας από το γεγονός ότι είναι ένα νησί όπου το κόστος των εισαγωγών αυξάνεται από τα θαλάσσια μεταφορικά και ασφαλιστικά τέλη, το τείχος των δασμών θα πρέπει να ανέρχεται σε περίπου δεκαπέντε τοις εκατό κατ' αξία κατά μέσο όρο. Αυτό είναι αρκετό για να επιβιώσει και να ευημερήσει κάθε αποτελεσματική βιομηχανία. Η δασμολογική προστασία σε υψηλότερα επίπεδα δημιουργεί αναποτελεσματικότητα— για την οποία ο καταναλωτής αναγκάζεται να πληρώσει — και όχι ανάπτυξη.

Επιπλέον, καθιστά την κυβέρνηση στόχο ανθρώπων με κεκτημένα συμφέροντα που απαιτούν προστασία και την εμπλέκει σε έναν φαύλο κύκλο, επειδή ο δρόμος προς την προστασία είναι ολισθηρός: αν προστατεύεις μια βιομηχανία, τότε αυτοί που ασχολούνται με αυτήν ή την προμηθεύουν με πρώτες ύλες θέλουν επίσης προστασία, και αυτό δεν έχει τέλος. Η προστασία είναι σαν κοχύλι, και το κοχύλι δεν κάνει καλό μαχητικό ψάρι: κάνει στρείδι. Οι βιομηχανίες αναπτύσσονται με καλή οργάνωση και επιθετική πολιτική μάρκετινγκ. Και αυτά τα πράγματα διδάσκονται ή διαδίδονται.

Εάν ληφθούν υπόψη όλες αυτές οι σκέψεις, γίνεται προφανές ότι τιμωρούμε τον εαυτό μας περιορίζοντας τον όγκο του διεθνούς μας εμπορίου. Οι εισαγωγές θα μειωθούν τώρα επειδή το κόστος των εισαγόμενων ειδών θα αυξηθεί. Οι εξαγωγές τελικά θα μειωθούν επειδή το επίπεδο των μισθών θα αυξηθεί - και το ίδιο θα αυξηθούν και οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται από τις εξαγωγικές βιομηχανίες - και το κόστος τους για τους πελάτες του εξωτερικού θα αυξηθεί. Μια μικρή κοινότητα δεν πρέπει να στερείται τα πλεονεκτήματα του υπερπόντιου εμπορίου εάν θέλει να διατηρήσει ή να βελτιώσει το βιοτικό της επίπεδο.

Οι κυβερνήσεις τείνουν να πιστεύουν ότι μπορούν να αποτρέψουν την άνοδο των τιμών με τον έλεγχο των τιμών των καταναλωτικών αγαθών. Παρόλο που μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο άμεσος έλεγχος των τιμών είναι δυνατός και αποτελεσματικός, τέτοιες περιπτώσεις είναι μεμονωμένες και όχι πρακτικής σημασίας σε συνήθεις οικονομικές συνθήκες. Η άνοδος ή οι υψηλές τιμές είναι σύμπτωμα υποκείμενων παραγόντων, όπως και ο πυρετός είναι το σύμπτωμα μιας ασθένειας. Δεν θεραπεύει κανείς μια ασθένεια παίρνοντας μια ασπιρίνη που μπορεί να μειώσει προσωρινά τη θερμοκρασία. Έχω μεγάλες αμφιβολίες εάν ο έλεγχος των τιμών θα αποφέρει πρακτικά αποτελέσματα.

Πέραν άλλων θεμάτων, φαίνεται ότι υπήρξε κάποια έλλειψη στόχου πολιτικής όταν αυξήθηκαν οι δασμοί. Προφανώς αυξήθηκαν για λόγους εσόδων. Η κυβέρνηση από την άλλη ανακοίνωσε ότι το αντικείμενο ήταν η προστασία (κακό πράγμα αν ήταν έτσι). Προσπάθησα να ταξινομήσω τα αγαθά στα οποία επιβλήθηκαν δασμοί σε ομάδες, όπως καταναλωτικά αγαθά, πρώτες ύλες, είδη που μπορούσαν ή δεν μπορούσαν να παραχθούν τοπικά. Καμία σαφώς καθορισμένη πολιτική δεν ήταν εμφανής από μια τέτοια ταξινόμηση, και είναι πραγματικά επιθυμητό να καθορίζεται ένας στόχος πολιτικής σε όλες τις περιπτώσεις που εφαρμόζονται δασμοί. Η προστασία και τα έσοδα είναι δύο αντικρουόμενες απόψεις. Οι φόροι που προορίζονται να αποφέρουν έσοδα θα πρέπει να είναι στο ελάχιστο προστατευτικοί και το αντίστροφο.

Συνολικά, ένα τείχος υψηλών δασμών οδηγεί στη φτωχοποίηση. Μπορούμε ακόμα να σώσουμε την κατάσταση εάν μειώσουμε ξανά τους δασμούς μόλις αρχίσει να αυξάνεται το επίπεδο των μισθών. Αυτό θα δώσει στην κυβέρνηση αρκετό χρόνο για να αναθεωρήσει τους νόμους για τη φορολογία εισοδήματος και να επιβάλει έναν ολοκληρωμένο νόμο που θα καλύπτει ολόκληρο το νησί. Η συνεργασία μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων εδώ είναι απαραίτητη. Οι συντελεστές θα πρέπει να είναι λογικοί. Προς το παρόν είναι πολύ υψηλοί και ως αποτέλεσμα οι άνθρωποι προσπαθούν να αποφύγουν τον νόμο όσο μπορούν και τα έσοδα μειώνονται αντί να αυξάνονται. Επιπλέον και στον βαθμό στον οποίο εισπράττεται ο φόρος, οι υψηλοί συντελεστές τείνουν κατά πρώτο λόγο να στερούν τη βιομηχανία και το εμπόριο από ρευστά κεφάλαια που χρειάζονται για επανεπένδυση και, δεύτερον, κάνουν τους ανθρώπους και ιδιαίτερα τους επιχειρηματίες να εργάζονται λιγότερο από ό,τι αλλιώς, γιατί υπάρχει ένα όριο στο οποίο οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι να εργαστούν και να κερδίσουν εισόδημα εάν το μεγαλύτερο μέρος αυτού του εισοδήματος θα το χάσουν σε φορολογία. Οι σημερινοί μέγιστοι συντελεστές φόρου είναι 85 τοις εκατό για τα φυσικά πρόσωπα και 42,5 τοις εκατό (κατ' αποκοπή) για εταιρικούς φορείς. Τα ποσοστά αυτά συγκρίνονται δυσμενώς με τα αντίστοιχα ποσοστά που επιβάλλονται από άλλες χώρες.

Ακολουθούν μερικά παραδείγματα:

	Μέγιστες Τιμές στο Προσωπικό Εισόδημα	Μέγιστες Τιμές για τα εταιρικά κέρδη
Ηνωμένο Βασίλειο	88,75%	38,75%
Καναδάς	80%	47%
Γαλλία	73%	45%
Ολλανδία	72,5%	47%
Ιαπωνία	70%	45,44%
Αυστραλία	66,67%	40%
Βέλγιο	65%	40,75%
Σουηδία	65%	40%
Ελλάδα	60%	
Αυστρία	59,34%	
Νορβηγία	55%	34%
Γερμανία	53%	51%
Ν. Αφρική	47,5%	25,75%
Ελβετία	8%	8,75%

(Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν συμπεριληφθεί λόγω της προτεινόμενης αναθεώρησης στους φορολογικούς συντελεστές της).

Πρέπει επίσης να επισκευαστεί ο φοροεισπρακτικός μηχανισμός. Ένας μεγάλος αριθμός ατόμων που είναι φορολογητέοι αποφεύγουν εντελώς τον νόμο και το βάρος πέφτει στους λίγους.

Οι Έλληνες και οι Τούρκοι πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι η ύπαρξη τριών φοροεισπρακτικών αρχών, δηλαδή της Κυβέρνησης και των δύο κοινοτικών επιμελητηρίων, μόνο σε σπατάλη μπορεί να οδηγήσει. Πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσουν ότι οι άμεσοι φόροι είναι καλοί και απαραίτητοι για την κοινότητα, εάν δεν είναι απαγορευτικά υψηλοί, και ότι από την άλλη ένα τείχος υψηλών δασμών προκαλεί φτώχεια. Παρεμπιπτόντως, αυτό μπορεί να είναι ένα μάθημα και για τις δύο κοινότητες να σταματήσουν τον μικροπρεπή οικονομικό

απομονωτισμό που επικρατεί επί του παρόντος στην Κύπρο και κάνει τα πράγματα ακόμη χειρότερα. Οι Τούρκοι υποφέρουν περισσότερο από τους Έλληνες από αυτή την άποψη γιατί είναι η μικρότερη κοινότητα. Όπως έγραψε ο List πριν από σχεδόν έναν αιώνα «η δύναμη της παραγωγής πλούτου είναι απείρως πιο σημαντική από τον ίδιο τον πλούτο». Εάν οι δύο κοινότητες συνεργαστούν τότε αυτή η δύναμη μπορεί να σωθεί.

ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑ

"Βοήθησε τον εαυτό σου και τα επουράνια θα σε βοηθήσουν"

La Fontaine.

Είμαστε ένας λαός του οποίου η ίδια η ευημερία διακυβεύεται, ένας λαός που διαχωρίζεται από εθνικιστικά αισθήματα μεταξύ δύο κοινοτήτων που πρέπει να συνυπάρξουν. Σε μια κατάσταση όπως αυτή, η κυβέρνηση πρέπει να είναι ισχυρή, αλλά η ίδια σπαράσσεται από την αναπόφευκτη αντανάκλαση πάνω της από αυτούς που κυβερνώνται. Είναι πράγματι μια κατάσταση σωρευτικής ανάπτυξης, μια διαδικασία χιονοστιβάδας, με την οποία η διάσπαση σε χαμηλότερα επίπεδα γίνεται ευρύτερη εξαιτίας της διάσπασης σε υψηλότερα επίπεδα. Υπάρχουν ακόμα ορισμένα πράγματα που θα μπορούσε να κάνει η κυβέρνηση για να σώσει την κατάσταση.

Ένα από αυτά είναι ότι πρέπει να βάλει τάξη στα του οίκου της, παρά τις αντιξοότητες. Αφού ληφθούν υπόψη οι αυξημένοι εισαγωγικοί δασμοί και υποθέτοντας ότι δεν υπήρχε φοροδιαφυγή όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος, και κάθε φορολογούμενο πρόσωπο ή εταιρεία να πληρώνει τον φόρο εισοδήματος με τους σημερινούς συντελεστές, εκτιμώ ότι η κυβέρνηση θα απορροφήσει περίπου το 35% του εθνικού εισοδήματος. Αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό από κάθε άποψη και ισοδυναμεί στην πραγματικότητα με το γεγονός ότι το όφελος που αποκομίζει η κυβέρνηση από τη δαπάνη αυτού του εισοδήματος. είναι μικρότερο από το όφελος που θα αποκόμιζαν τα άτομα εάν τα ξόδευαν οι ίδιοι. Με άλλα λόγια, η κυβέρνηση σε κάποιο στάδιο ή σε κάποιο βαθμό δεν χρησιμοποιεί σωστά τα χρήματα που αντλεί από τους φορολογούμενους, είτε για συνταγματικούς είτε για άλλους λόγους.

Το γεγονός αυτό με τη σειρά του μπορεί να ωθήσει τους ανθρώπους να αποφύγουν τους φορολογικούς νόμους ακόμη περισσότερο από ότι τώρα, πράγμα το οποίο είναι κακό. Συνεπώς, είναι απαραίτητο για την κυβέρνηση να είναι πιο προσεκτική στον τρόπο με τον οποίο ξοδεύονται τα χρήματα του φορολογούμενου. Με άλλα λόγια, πρέπει να εξορθολογήσει τη λειτουργία του δικού της μηχανισμού.

Το 1960 υποστήριξα ότι θα έπρεπε να κληθούν σύμβουλοι για τον εξορθολογισμό των Κυβερνητικών υπηρεσιών, ιδίως εκείνων που δαπανούν έσοδα. Σημαντικές οικονομίες θα μπορούσαν να προκύψουν από μια τέτοια κίνηση.

Επιπλέον, πρέπει να δοθεί προσοχή στον τρόπο πρόσληψης των ανθρώπων, έτσι ώστε να ελέγχονται διεξοδικά και να ασκείται ο κατάλληλος έλεγχος των ικανοτήτων και των προσόντων τους. Η ευνοιοκρατία πρέπει να αποκλειστεί αυστηρά, διότι διαφορετικά θα έχουμε διαφθορά.

Ακόμα μια άλλη πτυχή του ζητήματος του εξορθολογισμό του μηχανισμού διακυβέρνησης είναι ότι οι προϋπολογισμοί θα πρέπει να αυστηροποιηθούν. Ευτυχώς η κυβέρνηση έχει μια εξαιρετικη παρακαταθήκη από αυτή την άποψη, διότι το σύστημα των προϋπολογισμών είναι ένας ισχυρός παράγοντας κατά της σπατάλης. Ωστόσο, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Οι προϋπολογισμοί θα πρέπει να είναι λεπτομερείς και διαμορφωμένοι με ακριβείς στατιστικές πληροφορίες και με προσεκτικές προβλέψεις. Περιττη ανθρώπινη δύναμη θα επιπλέει στην κορυφή. Το πλεονάζον προσωπικό θα μπορούσε να απορροφηθεί, εάν είναι κατάλληλο, σε αναπτυξιακά έργα.

Άλλη μια καλή παρακαταθήκη που έχουμε και την οποία πρέπει να διατηρήσουμε και να βελτιώσουμε είναι ο θεσμός των τυποποιημένων διαδικασιών. Λόγω των αλλαγών που

επέφερε η αλλαγή του καθεστώτος, οι υφιστάμενες τυποποιημένες διαδικασίες θα πρέπει τώρα να αναθεωρηθούν. Δεν θα πρέπει να είναι απλώς ένας κώδικας προσωπικού, αλλά θα πρέπει να ρυθμίζουν επιπλέον τις λειτουργίες κάθε τμήματος και τη σχέση του με τα υπόλοιπα. Μια μικρή επιτροπή θα πρέπει να οριστεί για να προβεί στην αναθεώρησή τους και δεν θα πρέπει να τους δοθεί νομική υπόσταση.

Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες τουλάχιστον όλων των ανώτερων και ημι-ανώτερων θέσεων θα πρέπει να καθοριστούν σαφώς και να αποτυπωθούν με μαύρο και άσπρο χρώμα. Ομοίως, οι γραμμές εξουσίας θα πρέπει να καθοριστούν με σαφήνεια ώστε να αποφευχθεί η επικάλυψη των αρμοδιοτήτων και η σύγχυση.

Πρέπει να θεσπιστούν και να τηρηθούν οι διαδικασίες τήρησης του καλού νοικοκυριού. Αυτά είναι απλά βασικά πράγματα της διοίκησης και ένα λάθος βήμα όσον αφορά το θεσμό τους θα προκαλέσει σοβαρό πλήγμα και πισωγύρισμα στην οικονομία του νησιού.

Η έλλειψη σαφώς καθορισμένων διαδικασιών και γραμμών εξουσίας έχει ως αποτέλεσμα ένα ποσοστό των δημοσίων υπαλλήλων (ιδίως των νεότερων) να υπολειτουργούν και το βάρος να πέφτει σε λίγους. Αυτό κάνει επίσης τους δημόσιους υπαλλήλους μας να χάνουν την πρωτοβουλία και να γίνονται απρόθυμοι να λάβουν αποφάσεις. Έχουν την τάση να «μετακυλούν» την ευθύνη και το κοινό αναγκάζεται να περιμένει πολύ καιρό, μερικές φορές για απλές υποθέσεις. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη σαφώς καθορισμένων αρμοδιοτήτων.

Έπειτα, υπάρχει το πρόβλημα του Συντάγματος που γεννά τον κοινοτικό διχασμό. Προβλέπει δύο κοινοτικά επιμελητήρια, τα οποία δεν έχουν κανένα λόγο ύπαρξης υπό κανονικές συνθήκες και τα οποία αποτελούν βαρύ φορτίο για τον φορολογούμενο. Δημιουργείται μια διοικητική υπερ-δομή που μπορεί κάλλιστα να προκαλέσει την ανατροπή του κρατικού πλοίου. Είναι κυρίως υπεύθυνοι για θέματα θρησκείας, εκπαίδευσης και γεωργικής συνεργασίας. Τους ανατίθεται επίσης κάποια λειτουργική ευθύνη για τη δημοτική και κοινοτική διοίκηση.

Η ύπαρξή τους συνεπάγεται την επικάλυψη λειτουργιών και αρμοδιοτήτων και η πρότασή μου είναι ότι τα όργανα αυτά θα πρέπει να περιοριστούν σε καθαρά εκτελεστικά όργανα, που θα αποτελούνται από όσο το δυνατόν λιγότερα πρόσωπα και θα διοικούνται όπως οι συνήθεις κυβερνητικές υπηρεσίες.

Υπάρχει και ένας άλλος λόγος για τον οποίο το ελληνικό κοινοτικό επιμελητήριο ειδικότερα πρέπει να περιοριστεί στο ελάχιστο που προβλέπει ο νόμος. Κατά βάθος δεν εξυπηρετεί την Ελληνική υπόθεση. Έχει ειπωθεί ότι είναι το όργανο που εκπροσωπεί την Ελληνική κοινότητα. Αυτό ακριβώς δεν θα έπρεπε να έχουμε. Οι Έλληνες που είναι τόσο μεγάλη πλειοψηφία δεν μπορούν να έχουν ένα αντιπροσωπευτικό όργανο ως Έλληνες, δεν είναι προς το συμφέρον τους. Η ίδια η ιδέα της αντιπροσώπευσης είναι καλή όταν το αντιπροσωπευτικό όργανο ενεργεί για λογαριασμό δύο ή περισσότερων οντοτήτων. Αυτό ισχύει για κοινοβούλια, τα Ηνωμένα Έθνη και στην πραγματικότητα για όλες τις αντιπροσωπευτικές επιτροπές.

Σε μια χώρα όπου μια ομαδα της αποτελεί το ογδόντα τοις εκατό του πληθυσμού, η ξεχωριστή αντιπροσώπευση είναι όχι μόνο περιττή, αλλά και επιβλαβής, καθώς μειώνει το στάτους αυτής της ομάδας σε αυτήν την μειονότητα και απομειώνει τον ηγετικό ρόλο. Στην τελική ανάλυση, είναι άνευ νοήματος.

Αν οι Τούρκοι επιθυμούν να διατηρήσουν το κοινοτικό τους στοιχείο σε πλήρη ισχύ, μπορούν να το πράξουν. Αφενός, έχουν το δικαίωμα να το κάνουν και, αφετέρου, αποτελούν μειονότητα,

αν και τελικά μπορεί να αποφασίσουν να το περικόψουν και αυτό, διότι θα αποτελεί πάντοτε εμπόδιο στην ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σώμα της χώρας.

Όσον αφορά το Ελληνικό στοιχείο, είναι προφανές ότι είναι βασικό συμφέρον των Ελλήνων να το περικόψουν όσο το δυνατόν περισσότερο, γρήγορα και χωρίς δισταγμό. Το κύριο μειονέκτημα της συμφωνίας της Ζυρίχης δεν βρίσκεται στον κανόνα 70:30, ούτε καν στις διατάξεις για τον στρατό της Κύπρου. Βρίσκεται μερικώς στη διαίρεση των δήμων και, πάνω απ' όλα, στην έναρξη των κοινοτικών επιμελητηρίων. Κάποια μέρα θα συνειδητοποιήσουμε τη ζημιά που θα έχουν προκαλέσει τα κοινοτικά επιμελητηρια στη χώρα: τόσο στους Έλληνες όσο και στους Τούρκους, είτε ως οικονομικό βάρος είτε ως διαιρετικός παράγοντας. Ελπίζω ότι δεν θα είναι πολύ αργά μέχρι να συνειδητοποιήσουμε αυτό.

Παράλληλα, θελουμε να ελπίσουμε ότι η συνεχής διέγερση εθνικιστικών αισθημάτων που φαίνεται να πηγάζει από τα κοινοτικά επιμελητήρια θα λήξει και από τις δύο πλευρές. Έχει γίνει μια έμμονη ιδέα με την οποία οι δυο κοινότητες δηλητηριάζονται, η μια εναντίων της άλλης. Οι ηγέτες από τις δύο κοινότητες που συνεχίζουν αυτήν την διέγερση των αισθημάτων πρέπει να έχουν μια ευρύτερη οπτική. Αυτήν τη στιγμή σκέφτονται με έννοιες όπως η Ελληνική Κύπρος από τη μια πλευρά και η Κύπρος ως μέρος της Τουρκίας από την άλλη πλευρά. Αυτή είναι μια στενόμυαλη στάση και θυμίζει έναν 80χρονο άρχοντα που, αφού είχε θάψει τρεις γυναίκες του, βρέθηκε μόνος και ερωτεύτηκε μια νεαρή δασκάλα που έφτασε στην πόλη το φθινόπωρο. Οι γλώσσες μιλούσαν και ο ιερέας, απελπισμένος, πήγε μια μέρα να τον συμβουλέψει: "Το να παντρευτείς αυτήν τη νεαρή κοπέλα είναι κακό για σένα," του είπε, "είχες τρεις καλές γυναίκες και πέθαναν. Φοβόμαστε ότι αν πραγματοποιήσεις τα σχέδιά σου, ισως να αποδειχθεί ακόμα και μοιραίο". Συμπαθητικά, ο γέρος άνδρας απάντησε: "Όλα αυτά είναι αλήθεια. Αλλά όπως το βλέπω, αν πρέπει να φύγει, τότε να φύγει".

ΘΑ ΠΡΈΠΕΙ ΝΑ ΑΓΝΟΉΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΏΠΗ;

"Καλύτερα πενήντα χρόνια Ευρώπη παρά ένας κύκλος Κίνα"

Tennyson.

Η κυβέρνηση θα μπορούσε να βοηθήσει στην επίτευξη καλύτερης κατανόησης μεταξύ των δύο κοινοτήτων αν πίεζε με την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά, ή οποιαδήποτε Ευρωπαϊκή συνομοσπονδία κρατών. Οι οικονομικές συνέπειες μιας τέτοιας κίνησης θα είναι τέτοιες, που είναι δυνατόν να προκαλέσουν η προσοχή και των δύο κοινοτήτων να μπορεί εκτραπεί προς οικονομικούς ή εμπορικούς κοινούς στόχους και αυτό θα είναι ένας παράγοντας προς την κατεύθυνση της ενότητας. Θα πρέπει να ενταχθούμε στην Κοινή Αγορά μόνο αν η Αγγλία ενταχθεί και όχι διαφορετικά. Η συμμετοχή στην Κοινοπολιτεία, ένα νόμισμα βασισμένο στην στερλίνα, μια μεγάλη αγορά στην Αγγλία για τα προϊόντα μας και άλλα στοιχεία. καθιστούν σχεδόν αδύνατη την ένταξή μας στην Κοινή Αγορά μόνοι μας. Όμως αν η Αγγλία γίνει τελικά δεκτή, θα πρέπει να ακολουθήσουμε το παράδειγμά της, γιατί σε μια τέτοια περίπτωση θα δεν θα είχαμε άλλη επιλογή. Συναλλασσόμαστε κυρίως με την Αγγλία, την Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι σε αυτή την περίπτωση ουδέτερες. Αν η Αγγλία προσχωρήσει στην Κοινή αγορά και εμείς όχι, θα χάσουμε το πλεονέκτημα των προτιμησιακών δασμών και θα έχουμε κανένα αντάλλαγμα. Αν ενταχθούμε, θα εξακολουθήσουμε να είμαστε σε θέση να συνεχίσουμε τις εμπορικές μας συναλλαγές με την Αγγλία και να βελτιώσουμε τις συναλλαγές μας με τους έξι. Αυτό είναι σαφώς μια περίπτωση όπου δεν έχουμε εναλλακτική λύση.

Πρόσφατα υποβάλαμε αίτηση για συσχετισμό με τους έξι - αλλά αμφιβάλλει κανείς αν αν ο συσχετισμός είναι καλύτερος από την πλήρη ένταξη. Καθώς είμαστε επίσημα μια Ευρωπαϊκή χώρα θα μπορούσαμε καταρχήν να γίνουμε δεκτοί ως πλήρες μέλος και αυτή είναι μια ευκαιρία που δεν πρέπει να χάσουμε. Ο συσχετισμός διευκολύνει τα πράγματα στην αρχή. Δεν θα έχουμε να μειώσουμε τους δασμούς μας τόσο γρήγορα και ενδεχομένως να τους καταργήσουμε μέχρι το 1966 όσον αφορά τα αγαθά που εισάγονται από χώρες της Κοινής Αγοράς. Θα είμαστε σε θέση να να ζητήσουμε από τις χώρες της Κοινής Αγοράς να συμβάλλουν οικονομικά στην ανάπτυξή μας. Εμείς θα είμαστε σε θέση να απολαμβάνουμε ουσιαστικά αφορολόγητη πρόσβαση στην Κοινή Αγορά.

Ωστόσο, υπάρχει ο κίνδυνος να θεωρούμαστε πάντα παρείσακτοι. Στο δεκαπέντε ή είκοσι χρόνια αργότερα μπορεί να είναι πιο δύσκολο για μας να ανανεώσουμε τον συσχετισμό μας και ίσως χρειαστεί να αποδεχθούμε όρους που θα συνεπάγονται σοβαρή επιδείνωση των όρων συναλλαγών μας με την Κοινή Αγορά, ιδίως εφόσον αν στο μεταξύ η αγορά μπορεί να γίνει πιο ολοκληρωμένη απ' ό,τι είναι σήμερα και, συνεπώς, να είναι πιο ισχυρή διαπραγματευτική οργάνωση. Μπορεί να μην είμαστε σε θέση, παραμένοντας εκτός, ακόμη και αν συσχετισμένοι, να δημιουργήσουμε εκείνο το βαθμό εμπιστοσύνης μεταξύ των Ευρωπαίων που θα τους ωθούσε να επενδύσουν στην Κύπρο και να θεωρήσουν το νησί ως μια γωνιά της Ευρώπης που μπορεί να να χρησιμοποιηθεί ως εφαλτήριο για την επέκταση του Ευρωπαϊκού εμπορίου με τις χώρες της Μέσης Ανατολής.

Με μακροπρόθεσμη οπτική, μπορεί να μας συμφέρει να να γίνουμε πλήρες μέλος και όχι συνδεδεμένο μέλος.

Τώρα, κάναμε το λάθος βήμα όταν αυξήσαμε τους δασμούς μας πρόσφατα, παρά τη GATT. Θα πρέπει να τους μειώσουμε το συντομότερο δυνατό. Στη συνέχεια να ζητήσουμε να ενταχθούμε

στην Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά κατά προτίμηση ως πλήρες μέλος από τη στιγμή που το ΗΒ γίνεται δεκτό. Να κάνουμε ειδικές ρυθμίσεις με την Αγορά, ώστε να είμαστε μας επιτραπεί να καταργήσουμε τους δασμούς για τα προϊόντα της Κοινής Αγοράς σε μια περίοδο, ας πούμε, είκοσι χρόνια αντί για τρία. Τα πλεονεκτήματα ως πλήρη μέλη, παρά τις δυσκολίες που θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε στην αρχή, μάλλον υπερτερούν των άμεσων οφελών που θα μπορούσαμε να εξασφαλίσουμε ως συνδεδεμένο μέλος, του οποίου η θέση θα είναι πάντα κάπως ανασφαλής..

Η σημασία μιας Ενωμένης Ευρώπης ή της δημιουργίας μεγάλων Ευρωπαϊκών ομάδων συνομόσπονδων κρατών, των οποίων η Αγγλία θα αποτελέσει αναπόφευκτα μια μέρα μέρος, δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας, διότι πρόκειται για μια τάση που προκαλείται από την ανάπτυξη της κοινής επικοινωνίας και δεν είναι κάτι τυχαίο. Είναι σαφώς προς το συμφέρον μας να μην παραμείνουμε απομονωμένοι.

ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

"Η αξία ενός κράτους, μακροπρόθεσμα, είναι η αξία των ατόμων που το αποτελούν."

John Stuart Mill.

Το μέλλον της Κύπρου εξαρτάται από την ικανότητά μας να χτίζουμε ανθρώπους. Η οικονομική ανάπτυξη και η υλική ευημερία είναι δευτερεύοντα ζητήματα και σε κάθε περίπτωση είναι εξαρτώνται από την ποιότητα των ανθρώπων. Ο άνθρωπος στο δρόμο, τόσο ο Έλληνας όσο και ο Τούρκος, στην Κύπρο έχει απογοητευτεί σε κάποιο βαθμό από την παιδεία και τη θρησκεία. Η εκπαίδευση δεν έχει κάνει αρκετά για να οικοδομήσει το χαρακτήρα του: έχει δοθεί πολύ μεγάλη προσοχή στην μετάδοση απλής γνώσης. Η θρησκεία έχει κάνει ελάχιστα πράγματα για να του δώσει ένα ιδέα της ηθικής τελειότητας και να τον φέρει πιο κοντά ή σε θέση να επικοινωνήσει με τον Θεό. Η σχετική έλλειψη μόρφωσης του μέσου κληρικού, η υπερβολική προσοχή στο τελετουργικό, η έλλειψη εξέλιξης της Εκκλησίας, έχουν κάνει τον λαϊκό άνθρωπο να φοβάται παρά να αγαπά τον Θεό. Επιπλέον, υπήρξαν αιώνες κυριαρχίας από ξένους.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες τείνουν να μας στερήσουν ψυχοσύνθεσης/νοοτροπίας/θεώρησης πραγμάτων. Η ψυχοσύνθεση δεν είναι νοημοσύνη, διότι αυτή είναι έμφυτη σε κάθε άνθρωπο, ανεξαρτήτως χρώματος ή φυλής. Δεν είναι η ικανότητα πρόβλεψης - δεν είναι καν η δύναμη κρίσεως. Διαχωρίστε μια μηχανή στα συνιστώντα μέρη της και έχετε κομμάτια μετάλλου που δεν έχουν μεγάλη χρησιμότητα για κανέναν. Συναρμολογήστε τα μέρη σε ένα πλαίσιο και έχετε έναν κινητήρα ικανό να εκτελέσει μια εργασία. Στην καλύτερη περίπτωση μπορεί κανείς να ορίσει την ψυχοσύνθεση ως την ικανότητα σκέψης και ανάληψης δράσης βάσει ορισμένων καλά καθορισμένων ηθικών προτύπων, που επιτρέπουν στον άνθρωπο να διακρίνει μεταξύ σωστού και λάθους, μεταξύ αυτοσεβασμού και ηθικής υποβάθμισης, ανάμεσα στην απασχόληση και την αδράνεια, ανάμεσα στα άμεσα βραχυπρόθεσμα οφέλη και λανθάνουσες μακροπρόθεσμες αξίες και πάνω απ' όλα να κατανοήσει ότι δεν πρέπει να κάνει εκείνα τα πράγματα που δεν θα ήθελε να του κάνουν οι άλλοι.

Αυτό είναι το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε στην Κύπρο. Απαιτεί μακροπρόθεσμο σχέδιο, υπομονή και κατανόηση από την πλευρά των ηγετών στην πολιτική, τη θρησκεία και την παιδεία. Είναι το πρόβλημα που κατά βάθος αντιμετωπίζουν όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο ΡΌΛΟΣ ΑΥΤΩΝ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

"Το μυαλό του κάθε ανθρώπου είναι ο ίδιος ο άνθρωπος".

Κικέρων.

Για να αναπτυχθεί η κατάλληλη ψυχοσύνθεση του απλού ανθρώπου στο δρόμο μπορεί στην καλύτερη περίπτωση να χρειαστούν δύο δεκαετίες σκληρής δουλειάς. Αυτή η δουλειά πρέπει να γίνει αν θέλουμε να επωμιστούμε το μερίδιο ευθύνης που μας αναλογεί στην παγκόσμια κοινωνία. Αλλά στο μεταξύ μπορούμε να απευθυνθούμε σε όλους όσους κατέχουν υπεύθυνη θέση στην κοινωνία και να τους ζητήσουμε να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα των δύο κοινοτήτων στην Κύπρο με την προσοχή που του αξίζει. Είναι ένα πρόβλημα που πρέπει να ξεπεράσουμε γιατί είναι πιο σημαντικό απ' ό,τι φαίνεται και απειλεί να διαλύσει τη χώρα σε κομμάτια.

Έχει πολύπλευρες πτυχές. Καταστρέφει την εμπιστοσύνη στο μέλλον της Κύπρου, εμποδίζει τις επενδύσεις στην ανάπτυξη της χώρας, αυξάνει το κόστος λειτουργίας της κυβερνητικής μηχανής γιατί την καθιστά άσκοπα πολύπλοκη, στερεί έσοδα από την κυβέρνηση (π.χ. η κατάσταση των νόμων για τη φορολογία εισοδήματος), επιφέρει ανακατατάξεις στη διοίκηση (π.χ. η περίπτωση των δήμων), αυτά τα πράγματα οδηγούν αναπόφευκτα στην εξαθλίωση, στην αιματοχυσία και στην καταπόνηση των σχέσεων όπως μεταξύ φιλικών χωρών, όπως η Τουρκία και η Ελλάδα.

Οι Τούρκοι ηγέτες πρέπει να είναι πιο συνεργάσιμοι. Οι Έλληνες ηγέτες πρέπει να να απλώσουν το χέρι τους στους Τούρκους και να τους αντιμετωπίσουν σαν φίλους. Αυτή είναι η πολιτική η οποία είναι ταυτόχρονα βασικά προς το συμφέρον των Ελλήνων. Δεν πρέπει να είμαστε απαθείς ή χωρίς φιλία απέναντι στους Τούρκους. Θα πρέπει να τους δώσουμε μια χείρα βοηθείας πάντα. Αυτό είναι το βάρος της ευθύνης που πρέπει να σηκώσουμε.

Όταν ο Τσώρτσιλ ηττήθηκε στις εκλογές μετά τον πόλεμο, παρ' όλες τις προσπάθειες που έκανε για τη χώρα του, δεν ξεκίνησε εμφύλιο πόλεμο για να παραμείνει στην εξουσία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν καυχήθηκαν στις άλλες χώρες ότι τις έσωσαν όταν πολέμησαν στο πλευρό τους στον τελευταίο πόλεμο. Αντιθέτως, τις βοήθησε και τις βοήθησε γενναιόδωρα - και η βοήθεια επεκτάθηκε - σε όχι μικρότερο επίπεδο - ακόμη και στις πρώην εχθρούς της. Αυτός είναι ο δρόμος προς την ηγεσία. Αν εμείς οι Έλληνες θέλουμε να διατηρήσουμε την θέση της ηγεσίας στην Κύπρο πρέπει να βοηθήσουμε τους Τούρκους. Θα πρέπει να τους θεωρήσουμε ως συμπατριώτες μας. Είμαι βέβαιος ότι θα βρούμε ανταπόκριση. Ένας δότης και όχι ένας λήπτης, είναι ο τελικός νικητής.

Αν κάνουμε αυτά τα πράγματα μπορώ να προβλέψω την ημέρα που οι Τούρκοι από μόνοι τους θα έρθουν με δική τους πρωτοβουλία σε εμάς για να συζητήσουν τροποποιήσεις στο σύνταγμα και κυρίως τα τμήματα που αφορούν τους δήμους και τα κοινοτικά επιμελητήρια.

Θα είναι προς το συμφέρον τους να επιφέρουν τέτοιες αλλαγές, διότι μακροπρόθεσμα το σύνταγμα μπορεί κάλλιστα να αποδειχθεί εναντίον των Τούρκων. Αυτά που φαίνονται τώρα ως προνόμια για τους Τούρκους μπορεί να εξελιχθούν εις βάρος τους, αν το δούμε σε βάθος χρόνου, δέκα ή είκοσι χρόνια. Αυτοί, όπως και οι Έλληνες, αντιμετωπίζουν λίγες εναλλακτικές λύσεις. Η διχοτόμηση του νησιού θα ήταν μια καταστροφή για αυτούς. Ο ανταγωνισμός με τους Έλληνες θα τους οδηγήσει σε πολιτική και οικονομική απομόνωση. Υπάρχουν πράγματι λίγες εναλλακτικές λύσεις, δηλαδή η χρήση βίας ή η συνεργασία. Το πολυτιμότερο πράγμα για τους

Τούρκους δεν είναι τα προνόμια που τους παρέχει το σύνταγμα, αλλά η φιλία τους με τους Έλληνες. Αυτό πρέπει πάντα να διατηρούν και να υπερασπίζονται.

Στην ίδια ακριβώς κατάσταση βρίσκονται και οι Έλληνες. Ο δρόμος είναι ξεκάθαρος. Αντί και οι δύο κοινότητες να απογοητεύουν τη χώρα τους μη θέλοντας να παραδεχτούν ότι είναι Κύπριοι (κάτι που δεν επηρεάζει καθόλου την εθνικότητά τους), αντί να χύνουν κροκοδείλια δάκρυα και οι δύο στην προσπάθειά τους να ξεγελάσουν ο ένας τον άλλον, θα πρέπει μαζί να συνεργαστούν για την ενίσχυση των θεμελίων της κοινής τους χώρας.

Καμία κοινότητα δεν έχει ακόμη συνειδητοποιήσει ότι η ύπαρξη δύο κοινοτήτων στην Κύπρο είναι μια συγκαλυμμένη ευλογία, επειδή αυτό μπορεί τείνει να αυξήσει την ευθύνη της Κυβέρνησης. Αν το νησί κατοικούνταν αποκλειστικά από Έλληνες ή Τούρκους, πολύ πιθανόν να είχαμε, σε κάθε περίπτωση, μια δικτατορική μορφή διακυβέρνησης.

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η διαφορετικότητα αυτών των δύο κοινοτήτων μπορεί να είναι μια πηγή δύναμης και πολιτισμού για την Κύπρο. Αντί να ανταγωνιζόμαστε, ας ενωθούμε για να διασφαλίσουμε την ευημερία και την ευτυχία των κατοίκων του νησιού. Μόνο μέσω της αλληλεγγύης και της συνεργασίας μπορούμε να χτίσουμε μια κοινωνία που θα ευημερεί και θα προοδεύει.

ΣΥΝΟΨΗ

Κάποιοι ίσως δυσκολευτούν να δεχτούν κάποια από τα πράγματα που έχουν ήδη αναφερθεί. Όπως είπε ο Voltaire "Το μυστικό της πλήξης είναι να τα λες όλα". Ωστόσο, αν θέλουμε να επιβιώσουμε πρέπει να συμβιβαστούμε και να ολοκληρώσουμε αυτή τη μακρά αντιμετώπιση ορισμένων κρίσιμων προβλημάτων που μας απασχολούν, εδώ έγκειται ένας πολιτικός στόχος για ό,τι αξίζει. Έχουμε να προχωρήσουμε μπροστά ή να αποτύχουμε. Η κυβέρνηση είναι από πολλές απόψεις σαν ένα ποδήλατο: αν δεν κινείται προς τα εμπρός, κλυδωνίζεται.

(α) Η Ελληνική πλευρά πρέπει να απλώσει το χέρι της στους Τούρκους και να τους δώσει βοήθεια όποτε οι Τούρκοι την χρειάζονται. Αυτό είναι βασικά προς το συμφέρον των Ελλήνων αν θέλουν να διατηρήσουν τη θέση ευθύνης και ηγεσίας τους. Πρέπει επίσης να έχουν κατά νου τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Η τήρηση της δέσμευσης πάντα αποδίδει τελικά.

(β) Η Τουρκική πλευρά πρέπει να δείξει μεγαλύτερη κατανόηση. Κάποια μέρα θα πρέπει να να καθίσουν με τους Έλληνες και να τροποποιήσουν εκείνες τις διατάξεις του συντάγματος που τείνουν να διχάσουν τη χώρα και οι οποίες επιβαρύνουν εξίσου τους Τούρκους όσο και τους Έλληνες.

(γ) Στο μεταξύ, τα δύο κοινοτικά επιμελητήρια - και κυρίως αυτό της Ελληνικής πλευράς - θα πρέπει να περικοπούν αυστηρά και να λειτουργήσουν ως ουσιαστικά εκτελεστικά όργανα στους τομείς που καλύπτουν.

(δ) Οι νόμοι για τη φορολογία εισοδήματος θα πρέπει να ενοποιηθούν, οι συντελεστές να μειωθούν όλοι προς τα κάτω και ο φοροεισπρακτικός μηχανισμός να αναθεωρηθεί, έτσι ώστε όλοι οι φορολογούμενοι να πληρώνουν το μερίδιό τους σε μία αρχή, την Κεντρική κυβέρνηση. Με αυτό τον τρόπο, τα εισοδήματα θα αυξηθούν.

(ε) Οι δασμοί θα πρέπει να μειωθούν στο προηγούμενο επίπεδό τους μόλις ξεκαθαριστούν τα θέματα του φόρου εισοδήματος και πριν αρχίσει να αυξάνεται το επίπεδο των μισθών.

(στ) Οι κυβερνητικές υπηρεσίες θα πρέπει να εξορθολογιστούν και να βελτιωθούν οι μέθοδοι διαχείρισης. Θα πρέπει να επιστρατευθούν σύμβουλοι, να περιοριστούν οι προϋπολογισμοί, να εφαρμοστούν συστήματα επιλογής προσωπικού, να αναθεωρηθούν οι τυποποιημένες διαδικασίες, τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες να καταγραφούν και να διατυπωθούν διαδικασίες καλής διαχείρισης. Η επιβάρυνση της οικονομίας από τη λειτουργία της κυβερνητικής μηχανής είναι υψηλή και η κυβέρνηση θα πρέπει να λάβει άμεσα μέτρα για το θέμα αυτό, προτού η κατάσταση περιέλθει σε δυσκολίες.

(ζ) Η σημασία για την οικονομική μας ευημερία στα πλαίσια της Κοινής Αγοράς ή των μεγάλων Ευρωπαϊκών ομάδων συνομόσπονδων κρατών δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας, και η σύνδεση και κατά προτίμηση η ένωση μαζί τους θα πρέπει να είναι ο ενδεχόμενος στόχος μας.

(η) Η ιδέα της Κύπρου ως χώρας - που αντανακλά την ίδια την αρχή ενός ανεξάρτητου κράτους - θα πρέπει να προωθηθεί και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στις επετείους της Κύπρου και στην Κυπριακή σημαία.

Αν τα παραπάνω γίνουν στόχος μας, είναι πεποίθησή μου ότι η χώρα αυτή μπορεί να γίνει μια ευημερής προοδευτική χώρα. Η απάντηση είναι στα χέρια των πολιτικών μας ηγετών, παρά το γεγονός ότι μπορεί να μην έχουν ακόμη πλήρη υποστήριξη από τον άνθρωπο του λαού, του

οποίου η νοοτροπία είναι ακόμα υπό ανάπτυξη. Υπήρξε κάποτε ένας παλιός σοφός άνθρωπος που έχαιρε εκτίμησης και σεβασμού στη χώρα. Δύο νεαροί που ζήλευαν τη φήμη του άντρα, θέλησαν να τον προκαλέσουν. Πήγαν σ' αυτόν, ο ένας από αυτούς κρατώντας ένα μικρό πουλί στα χέρια του. Rώτησε τον γέροντα, "σοφέ άνδρα το πουλί που κρατώ είναι νεκρό ή ζωντανό; Ο σοφός είπε: "Νεαρέ, η απάντηση βρίσκεται στα χέρια σου".

Παράρτημα

ΒΟΗΘΗΤΙΚΌ ΥΠΌΜΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΊΜΕΝΟ

Όταν αυτή η σειρά άρθρων εμφανίστηκε στην Cyprus Mail στις αρχές Μαρτίου 1963 δέχθηκα επιθέσεις από πολλές πλευρές, ιδιαίτερα σε σχέση με τα μέρη των άρθρων που είχαν πολιτική διάσταση. Θα ήθελα σε αυτό το στάδιο να δηλώσω ότι αν ορισμένα μέρη των όσων είχα γράψει είχαν πολιτική διάσταση, ήταν επειδή τα πολιτικά προβλήματα, και ιδιαίτερα τα διακοινοτικά, είναι τόσο μεγάλα στην κοινωνία μας που δεν ήταν δυνατόν να εξετάσω τα οικονομικά ή κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε χωρίς αναφορά στις διακοινοτικές διαμάχες. Στην πραγματικότητα, τα περισσότερα από αυτά τα προβλήματα έχουν τη ρίζα τους στη διάσπαση μεταξύ των δύο κοινοτήτων και είναι ουσιαστικά συνάρτηση της ίδιας της διάσπασης. Μια δυσάρεστη κατάσταση, αλλά έτσι είναι.

Τα άρθρα που είχα γράψει είχαν, πιστεύω, μια συγκεκριμένη αντίδραση. Αυτή ήταν να αναμενόμενη. Η κοινωνία μας είναι άρρωστη· πάσχει από τον όγκο της διακοινοτικής διαμάχης. Αυτό που πρότεινα δεν ήταν ένα γλυκό - όπως αυτό που προσφέρεται πολύ συχνά στο κοινό από τους ανθρώπους της πολιτικής - αλλά ένα φάρμακο· και στους ανθρώπους δεν αρέσουν τα φάρμακα.

Ένα από τα πιο ικανά, αν και λιγότερο γνωστά, έργα αυτού του διαπρεπούς Βρετανού ιστορικού, του αείμνηστου G. M. Trevelyan, ήταν ένα δοκίμιο με θέμα "Αν ο Ναπολέων είχε κερδίσει τη μάχη του Βατερλώ;" (If Napoleon Had Won the Battle of Waterloo?). Προσαρμόζοντας αυτή τη λαμπρή ιδέα στα προβλήματα που μας απασχολούν ας αναφερθούμε εν συντομία να δούμε τι μπορεί να μας συμβεί - στον Κυπριακό λαό στο σύνολό του, Έλληνες και Τούρκους - αν δεν κάνουμε κάτι για τα κοινοτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε. Με άλλα λόγια, πού θα καταλήξουμε αν συνεχίσουμε με τον τρόπο που πορευόμαστε τα τελευταία δύο χρόνια.

Οι συνέπειες είναι ξεκάθαρες. Στον οικονομικό τομέα και αν οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες επικρατήσουν στον υπόλοιπο κόσμο, η κυβέρνηση κατ' αρχάς θα έρθει αντιμέτωπη με οικονομικές δυσκολίες μέσω της απώλειας εισοδήματος που προκύπτει από το γεγονός ότι οι άμεσοι φόροι θα συνεχίσουν να εισπράττονται από τρεις αρχές αντί για μία - την κεντρική κυβέρνηση - εκ των οποίων οι δύο θα είναι άπειροι φορείς, κακώς προσαρμοσμένοι για το σκοπό αυτό. Ταυτόχρονα, το κόστος λειτουργίας της κυβερνητικής μηχανής θα αυξηθεί, διότι αναπόφευκτα θα πρέπει να εργοδοτηθούν περισσότεροι άνθρωποι όχι μόνο για τη φορολογία αλλά και σε όλους τους τομείς της διοίκησης, όπου ο διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων θα υφίσταται.

Επιπλέον, το τείχος των υψηλών δασμών θα συνεχίσει να παραμένει και μπορεί ακόμη και να γίνει υψηλότερο. Έχω δηλώσει ξεκάθαρα στο κείμενο τα δεινά που θα μας βρουν και τη φτωχοποίηση που θα υποστούμε αν επιφέρουμε οικονομική απομόνωση, για τον εαυτό μας, από τον υπόλοιπο κόσμο. Μπορεί τελικά να φτάσουμε σε ένα στάδιο όπου θα θα βλέπουμε τα

εισαγόμενα είδη ως πολύτιμα αγαθά που είναι διαθέσιμα μόνο στις πλουσιότερες τάξεις. Ταυτόχρονα το χρηματικό επίπεδο των μισθών θα αυξηθεί (λόγω της αύξησης του κόστου ζωής), η διαθεσιμότητα καλής ποιότητας πρώτων υλών για τις εξαγωγικές μας βιομηχανίες θα μειωθεί και οι εξαγωγές μας τελικά θα ελαττωθούν είτε επειδή η ποιότητα θα χειροτερέψει είτε επειδή το κόστος τους θα αυξηθεί, είτε λόγω και των δύο από αυτά.* Ένα καλό παράδειγμα αυτού που θέλω να καταδείξω είναι η τουριστική μας βιομηχανία. Αν οι τιμές μας είναι υψηλές και αν οι επίδοξοι τουρίστες δεν έχουν την επιλογή να αγοράσουν όλα τα πράγματα που χρειάζονται, εισαγόμενα ή ντόπια, θα προσελκύσουμε τελικά λιγότερους τουρίστες στο νησί απ' ό,τι σε διαφορετική περίπτωση.

Ένα άλλο σοβαρό μειονέκτημα ενός τείχους υψηλών δασμών είναι ότι δεν θα μπορέσουμε ποτέ να να ενταχθούμε ως πλήρες μέλος στην Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά ή σε άλλες ομάδες Ευρωπαϊκών συνομόσπονδων κρατών, όπως η Efta, η οποία τώρα γίνεται όλο και πιο ολοκληρωμένη. Αυτές οι ομάδες δεν θα ήθελαν να μας έχουν - φτωχούς, που εφαρμόζουμε απαρχαιωμένες πρακτικές στην στη λειτουργία της οικονομίας μας - και εμείς οι ίδιοι δεν θα έχουμε το θάρρος να ενταχθούμε σε αυτές αν θα πρέπει να διανύσουμε πολύ δρόμο για να επιφέρουμε τις απαραίτητες αναπροσαρμογές για να ενταχθούμε. Διατρέχουμε έτσι τον κίνδυνο να παραμείνουμε μόνιμα απομονωμένοι ή ημι-απομονωμένοι από τον υπόλοιπο κόσμο. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό ζήτημα.

Στη συνέχεια, υπάρχει το ζήτημα της προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων. Οι ξένοι επενδυτές - και για το θέμα αυτό και οι ντόπιοι - είναι κατά κανόνα ευαίσθητα και ντροπαλά άτομα. Δεν τους αρέσει να επενδύουν την περιουσία τους σε χώρες των οποίων οι οικονομίες είναι ανασφαλείς, διχασμένες από κοινοτικές διαμάχες, όπου η ελευθερία του διεθνούς εμπορίου και η ελευθερία των ξένων συναλλαγών είναι περιορισμένη και κυρίως όπου υπάρχει πιθανότητα αυτές οι ελευθερίες να θιχτούν, ή να διαταραχθούν, στο μέλλον.

Τέλος, υπάρχει ο κίνδυνος να μειωθεί η αξία του νομίσματός μας στο ξένο συνάλλαγμα. Εάν η κυβέρνηση χάσει έσοδα λόγω πολιτικών εκτιμήσεων και αν αποδειχθεί ανίκανη να μειώσει τα έξοδά της ανάλογα με την πτώση του εισοδήματός της, τότε μπορεί να στραφεί για βοήθεια στο εξωτερικό. Εάν η ανταπόκριση δεν είναι επαρκής θα ασκήσει πιέσεις στους υπεύθυνους της Κεντρικής Τράπεζας, τώρα που θα έχουμε ένα τέτοιο ίδρυμα. Εάν οι τελευταίοι δεν είναι αρκετά ισχυροί και ενδώσουν στην κυβερνητική πίεση τότε θα ανοίξει ο δρόμος, μέσω τελικά μιας διαδικασίας πληθωρισμού, για μια υποτίμηση του νομίσματός μας στο ξένο συνάλλαγμα.**

---

* Όσον αφορά τους μισθούς, μπορεί να αναπτυχθούν τελικά δύο αυτο-αντιτιθέμενες δυνάμεις. Αρχικά το επίπεδο των μισθών θα αυξηθεί ανάλογα με την αύξηση του κόστους ζωής, όπως οι περισσότερες συλλογικές συμβάσεις περιλαμβάνουν ρήτρα που προβλέπει αυξήσεις των μισθών ανάλογα με τις αυξήσεις του κόστους ζωής. Τελικά και αν η φτωχοποίηση της χώρας προχωρήσει σε προχωρημένο στάδιο, τότε η ανεργία (πιθανότατα σε συγκαλυμμένη μορφή λόγω της δομής της γεωργίας, η οποία βασίζεται στην αγροτική ιδιοκτησία) θα ασκήσει μια βαριά και ακαταμάχητη καθοδική πίεση στο επίπεδο των μισθών και οι πραγματικοί μισθοί θα μειωθούν σημαντικά.

Ο Συμβουλευτικός Σύνδεσμος Εργοδοτών Κύπρου έχει υπολογίσει ότι από το 1955 έως το 1961 το εθνικό μας εισόδημα αυξήθηκε κατά 25,5% ενώ κατά την ίδια περίοδο οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν κατά κατά 35%. Αν η χώρα φτωχοποιηθεί, το μερίδιο των μισθωτών στο εθνικό εισόδημα θα μειωθεί στο επίπεδο του 1955 και ακόμη και κάτω από αυτό.

** Παρεμπιπτόντως και αν επιτρέπεται μια παρένθεση σε αυτό το στάδιο, θα συμβούλευα ότι τουλάχιστον για τα πρώτα πέντε ή έξι χρόνια, οι δραστηριότητες της Κεντρικής Τράπεζας να συντονίζονται με την κατάσταση πληρωμών της χώρας μας στο εξωτερικό και όχι σε άλλες εκτιμήσεις, όπως οι λεγόμενες εσωτερικές ανάγκες της της χώρας, οι οποίες είναι υποκειμενικές εκτιμήσεις και οι οποίες μπορεί να χρησιμεύσουν ως μανδύας για δανεισμό της κυβέρνησης. Η Τράπεζα θα πρέπει στην ουσία να συνεχίσει να διατηρεί την ακαμψία του σημερινού συστήματος, αλλά θα μπορούσε να το κάνει λίγο πιο διακλαδωμένο από ό,τι είναι σήμερα. Οποιαδήποτε άλλη πορεία μπορεί να βλάψει σοβαρά την εξωτερική (και εσωτερική) αξία του νομίσματός μας.

Με βάση όλα όσα ειπώθηκαν, θα πρέπει να καταλήξουμε ένας πραγματικά φτωχός λαός.

Τα παραπάνω θα συμβούν αν επικρατήσουν δυσμενείς οικονομικές συνθήκες στον υπόλοιπο κόσμο. Κάτω από τις καλύτερες δυνατές συνθήκες, ειδικά αν η σημερινή άνθηση στην Ευρώπη, την Αγγλία και στις Ηνωμένες Πολιτείες συνεχιστεί, ενδεχομένως να είμαστε σε θέση να συνεχίσουμε με τον ίδιο τρόπο που κινούμασταν τα τελευταία χρόνια, χωρίς να σημειώσουμε πραγματική πρόοδο.

Τώρα, ας στραφούμε στο πολιτικό πεδίο. Απουσία λύσης στο πρόβλημα, το χάσμα μεταξύ των δύο κοινοτήτων θα διευρυνθεί. Εθνικιστικά αισθήματα θα διεγερθούν από τα ακραία στοιχεία και στις δύο κοινότητες, ιδιαίτερα μέσω των των υπερβολών στους εορτασμούς, στους οποίους συχνά επιδιδόμαστε και με τους οποίους τοξικά εθιζόμαστε, χωρίς να μας οδηγούν πουθενά. Μας αφήνουν απλώς με πονοκέφαλο.

Η σημερινή διχόνοια θα μετατραπεί αργά ή γρήγορα σε πραγματικό μίσος. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι αυτό έχει ήδη ξεκινήσει, και η κοινή γνώμη - η μεγαλύτερη κινητήριος δύναμη στην κοινωνία - κινητοποιείται ήδη προς αυτή την κατεύθυνση και από τις δύο πλευρές. Συνεπώς, μια σπίθα θα αναφλεγεί κάπου, κάποτε. Το αποτέλεσμα θα είναι να παραμείνει ανοιχτή η διαμάχη, και είναι πιθανό ότι οι ηγέτες και των δύο κοινοτήτων θα χάσουν τον έλεγχο της κατάστασης. Η άσκηση της εξουσίας θα βρίσκεται τότε στα χέρια ανεύθυνων ενόπλων ή του εξαγριωμένου όχλου. Τελικά μια κοινωνική αλλαγή ενδεχομένως να επέλθει και μπορεί να καταλήξουμε στο να έχουμε ένα κομμουνιστικό καθεστώς.

Επιπροσθέτως, , οι καλές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας θα πληγούν, γιατί αναπόφευκτα θα εμπλακούν στη σύγκρουση. Η τελική έκβαση αυτής της μπορεί να είναι εκτεταμένη. Σίγουρα όμως, η κατάσταση δεν θα είναι ευχάριστη για κανέναν.

Τώρα αυτά θα είναι τα αποτελέσματα αν συνεχίσουμε να ακολουθούμε τον δρόμο που ακολουθούμε μέχρι τώρα. Συνοψίζοντας, στον οικονομικό τομέα και όσο επικρατεί η οικονομική ευμάρεια στις ανεπτυγμένες χώρες, ίσως μπορέσουμε να συνεχίσουμε στον δρόμο που ακολουθούμε τα τελευταία χρόνια, χωρίς να σημειώσουμε καμία πρόοδο. Αν μια παγκόσμια ύφεση ξεκινήσει, φοβάμαι ότι θα συναντήσουμε ανυπέρβλητες οικονομικές δυσκολίες και θα περάσουμε τη διαδικασία της φτωχοποίησης που περιγράφηκε παραπάνω. Στον πολιτικό τομέα, η παρούσα διχόνοια μπορεί να εξελιχθεί σε ευρείας κλίμακας μίσος και τελικά σε ανοιχτή σύγκρουση. Εν ολίγοις, θα διακυβεύεται η ύπαρξη του κάθε Κύπριου πολίτη. Επιπρόσθετα φιλικές χώρες όπως η Ελλάδα και η Τουρκία θα εμπλακούν και οι σχέσεις τους θα τεταθούν.

Αυτά τα αποτελέσματα μου θυμίζουν την ιστορία ενός διπλωμάτη, που κατά την άφιξή του στην Ουάσιγκτον, μεταφέρθηκε με ταξί στην πρεσβεία του. Καθώς περνούσαν από το Γραφείο Αρχείων (Bureau of Archives), διάβασε δυνατά το σύνθημά του: "Το παρελθόν δεν είναι παρά ο πρόλογος". "Πολύ ευγενής δήλωση" σημείωσε. "Σε απλά αμερικανικά" είπε ο οδηγός ταξί "αυτό σημαίνει ότι δεν έχεις δει τίποτα ακόμα".

Και όλα αυτά για να δούμε το πρόβλημα από τη σκοπιά του τι θα πιθανότατα θα συμβεί αν συνεχίσουμε με τον τρόπο που συνεχίσαμε κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων χρόνων. Εφάρμοσα τη λαμπρή ιδέα του G. M. Trevelyan σε αυτή την περίπτωση και πιστεύω ότι τα πιθανά αποτελέσματα που αποκαλύφθηκαν με τη μέθοδο αυτή είναι σαφή.

ΤΩΡΑ επιτρέψτε μου να έρθω στο ζήτημα του να ρίξω λίγο φως σε μερικά σημεία από το κείμενο για τα οποία δέχθηκα επιθέσεις από διάφορες πλευρές. Αυτά τα σημεία είναι πρώτον ότι η ελληνική πλευρά θίχτηκε επειδή εισηγήθηκα ότι θα πρέπει να εφαρμόζεται η αυτοσυγκράτηση στις εθνικές μας εκφράσεις, ιδίως σε περιπτώσεις ελληνικών εθνικών γιορτών. Δεύτερον, υπήρξε αντίδραση από ορισμένες πλευρές όταν είπα ότι είμαστε μόνοι μας στον κόσμο και πρέπει να στηριχτούμε στις δικές μας δυνάμεις- και, τέλος κατηγορήθηκα ότι είμαι υπέρ της συμφωνίας της Ζυρίχης.

Όσον αφορά το πρώτο σημείο, εκτιμώ ότι είναι δύσκολο για τα ακραία εθνικιστικά στοιχεία των Ελλήνων της Κύπρου να αποδεχθούν μια πρόταση που είναι αντίθετη με τις πρακτικές που εφαρμόζονται εδώ και δεκαετίες: ομολογουμένως χωρίς επιτυχία ή ουσιαστικά αποτελέσματα. Αυτά τα ακραία εθνικιστικά στοιχεία των Ελλήνων έχουν συνηθίσει να οργανώνουν παρελάσεις και άλλες παρόμοιες μορφές εορτασμών για τις Ελληνικές εθνικές επετείους. Και το ίδιο ισχύει και για τα ακραία εθνικιστικά στοιχεία μεταξύ των Τούρκων. Θα μπορούσαμε να ενδώσουμε σε αυτούς τους εορτασμούς τις ημέρες που το νησί διοικούνταν από τους Βρετανούς, γιατί αυτοί είχαν την ευθύνη στα χέρια τους. Τώρα τα πράγματα είναι διαφορετικά. Είμαστε ένας ανεξάρτητος λαός που πρέπει να ασκήσει αυτοέλεγχο αν θέλουμε να επιβιώσουμε.

Οι Έλληνες είναι πλειοψηφία και σε ηγετική θέση και αν αυτοί θέλουν να διατηρήσουν αυτή τη θέση πρέπει να εφαρμόσουν αυτοσυγκράτηση, γιατί διαφορετικά - και όπως έχω δηλώσει ξεκάθαρα στο κείμενο - προκαλούν φόβο και μίσος μεταξύ των Τούρκων και τελικά θα καταλήξουν να χάσουν αυτή την ηγετική προοπτική και να εκπέσουν στο επίπεδο της μειοψηφίας. Με άλλα λόγια, είναι προς το συμφέρον τους να εφαρμόσουν αυτοσυγκράτηση, και πιστεύω ότι το να επιδίδονται με υπερβολικό τρόπο σε εθνικιστικούς εορτασμούς κάνει ουσιαστική ζημιά στο Ελληνικό ζήτημα.

Πάνω απ' όλα, όμως, ας μην ξεχνάμε ότι είμαστε ένα ανεξάρτητο κράτος, το κράτος της Κύπρου, μέσω του οποίου έχουμε γίνει κύριοι του σπιτιού μας. Αναφερόμενος και πάλι στην ιστορία της ανθρωπότητας, το να είμαστε κύριοι του σπιτιού μας είναι η υψηλότερο μορφή πολιτικής ελευθερίας που μπορεί να επιτύχει ο άνθρωπος.

Ας έχουμε επίσης υπόψη μας το γεγονός ότι είμαστε μέλος των Ηνωμένων Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας, του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. GATT, U.N.E.S.C.O. και άλλων σημαντικών διεθνών φορέων και οργανώσεων (41 φορείς συνολικά). Τώρα θέλουμε να διατηρήσουμε αυτά τα πολύτιμα πράγματα ή δεν θέλουμε; Αν τα εκτιμούμε αυτά τα πράγματα και θέλουμε να τα διατηρήσουμε, δεν πρέπει να μπερδευόμαστε στο μυαλό μας και δεν πρέπει να κρατάμε το ένα πόδι στο δρόμο προς την Ένωση και το άλλο στο δρόμο

προς την ανεξαρτησία. Είναι προς το συμφέρον μας να κρατήσουμε και τα δύο πόδια μας σε μια πορεία. Αυτό θα μας δώσει μια πιο σταθερή θέση από ό,τι το αντίθετο. Η εναλλακτική λύση είναι ότι μια μέρα θα καταρρεύσουμε και θα κάνουμε ζημιά τόσο στους εαυτούς μας όσο και στη χώρα.

Ας ρίξουμε μια ματιά στο τι συμβαίνει γύρω μας στον υπόλοιπο κόσμο. Οι Αμερικανοί δεν θεωρούν τους εαυτούς τους ως Αγγλοσάξονες αλλά ως Αμερικανούς. Οι Ουαλοί και οι Σκωτσέζοι θεωρούν τους εαυτούς τους Βρετανούς κατά κύριο λόγο και ως Ουαλούς ή Σκωτσέζους κατά δεύτερο. Οι Ελβετοί είναι πάνω απ' όλα Ελβετοί και δεν θεωρούν τους εαυτούς τους ως Γερμανούς, Γάλλους ή Ιταλούς. Μπορεί κανείς να φανταστεί τι θα είχε συμβεί στην Ελβετία αν, ας πούμε, ο Γερμανικός πληθυσμός της γιόρταζε για τις Γερμανικές εθνικές γιορτές και διεκδικούσε την ένωση με τη Γερμανία; Οι μέρες αυτής της χώρας θα ήταν μετρημένες όπως και εκείνες του Βελγίου αν, ας πούμε, ο Γαλλόφωνος της πληθυσμός γιόρταζε τις Γαλλικές εθνικές γιορτές και θεωρούσε τον εαυτό του ως Γάλλο περισσότερο από Βέλγο. Και το ίδιο θα ίσχυε για τον Καναδά αν, ας πούμε, ο Αγγλόφωνος του πληθυσμός θεωρούσε τον εαυτό του περισσότερο ως Αμερικάνο παρά Καναδό.

Οι Σκανδιναβοί θεωρούν τους εαυτούς τους ως Σουηδούς, Νορβηγούς, Δανούς και Φινλανδούς πάνω από οτιδήποτε άλλο. Οι Νοτιοαφρικανοί ως Νοτιοαφρικανοί και όχι ως Μπόερς ή Αγγλοσάξονες. Οι Λατινοαμερικανοί ως Βενεζουελάνοι, Παναμέζοι ή ως Παναμέζοι, ή όπως αλλιώς μπορεί να είναι, και όχι Ισπανοί.

Όταν ρωτάτε την εθνικότητα ενός Άραβα θα σας πει κατ' αρχάς ότι ότι είναι Λιβανέζος, Αιγύπτιος, Ιρακινός, Σαουδάραβας ή όπως αλλιώς μπορεί να είναι, και στη συνέχεια και ως δεύτερη σκέψη θα πει ότι είναι μέλος της αραβόφωνης κοινότητας. Ο μέσος Αυστραλός θα πει ότι είναι Αυστραλός και θα είναι περήφανος γι' αυτό, πριν δηλώσει ότι είναι Βρετανικής, Ιταλικής ή Γερμανικής καταγωγής. Μπορείτε να κοιτάξετε γύρω σας σχεδόν σε κάθε χώρα του κόσμου και να βρείτε παρόμοια παραδείγματα.

Τόσο οι Έλληνες όσο και οι Τούρκοι εφαρμόζουν μέχρι σήμερα ένα είδος εθνικισμού που είναι απαρχαιωμένο και στην πραγματικότητα ξεπερασμένο κατά περισσότερο από εκατό χρόνια. Κλείσαμε τα μάτια μας σε ό,τι συμβαίνει γύρω μας στον υπόλοιπο κόσμο και δεν μαθαίνουμε από τα παραδείγματα άλλων χωρών. Ένα καλό παράδειγμα για το τι εννοώ είναι η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, η οποία αποτελείται από έθνη μερικά από τα οποία τα οποία ήταν εχθροί για δεκαετίες και ήταν μόλις πριν από είκοσι χρόνια σε έναν αγώνα ζωής και θανάτου μεταξύ τους. Οι χώρες αυτές είναι τώρα ενωμένες σε μια οικονομική συνομοσπονδία κρατών που δείχνει σημάδια ότι θα ενσωματωθούν σε μια πολιτική οντότητα. Οι οικοδόμοι αυτής της συνομοσπονδίας έκαναν μια καλή δουλειά και δεν κατηγορήθηκαν - όπως εγώ - ότι πρόβαλαν "απαράδεκτες" ιδέες, όταν υποστήριξα ότι οι Έλληνες και οι Τούρκοι στην Κύπρο, βασικά συμπατριώτες και και όχι πρώην εχθροί, θα πρέπει να ζήσουν μαζί σε μια ατμόσφαιρα ειρήνης και συνεργασίας.

Μόλις η χώρα ενωθεί, μπορεί να αποτελέσει μέρος μιας ομάδας συνομόσπονδων κρατών, η ύπαρξη των οποίων αποτελεί παράδειγμα των σύγχρονων τάσεων που επιφέρει η οικονομική σύγκλιση των οικονομιών, χωρίς να χάνει από τα μάτια της το γεγονός ότι είναι ήδη μέλος της Κοινοπολιτείας.

Όσον αφορά το δεύτερο σημείο, δηλαδή το γεγονός ότι είπα ότι είμαστε μόνοι μας στον κόσμο και πρέπει να βασιστούμε στην αυτοβοήθεια, το θέμα εξαρτάται από το αν θα αποφασίσουμε να επικεντρωθούμε προς στο δρόμο προς την ανεξαρτησία. Αν, όπως ελπίζω, το κάνουμε,

τότε θα πρέπει να κάνουμε το καλύτερο δυνατό για να βρούμε μια λύση στο σοβαρό διακοινοτικό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζουμε. Έχω προτείνει μια λύση με σαφείς όρους ότι και αν σημαίνει αυτό. Εναπόκειται σε εμάς να προχωρήσουμε μπροστά.

Η βοήθεια θα έρθει από πολλές πλευρές και ήδη έχουμε αρκετές αποδείξεις για το τι μπορεί να γίνει στη μικρή μας χώρα. Τα Ηνωμένα Έθνη έστειλαν το 1960 μια ομάδα εμπειρογνωμόνων υπό την καθοδήγηση του καθηγητή Willard L. Thorp που πρότεινε πολύτιμες προτάσεις για ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα. Το Ηνωμένο Βασίλειο μας έδωσε μια επιχορήγηση ύψους 12,85 εκατ. λιρών, για να κατανεμηθεί σε μια περίοδο πέντε ετών, αρχής γενομένης από το 1961. Οι Ηνωμένες Πολιτείες παρείχαν από το 1961 επιχορηγούμενη βοήθεια υπό τη μορφή γεωργικών αγαθών και τεχνικής βοήθειας ύψους σχεδόν 3 εκατ. λιρών και τώρα συζητούν δάνεια αναπτύξεως ύψους περίπου 1,5 εκατ. λιρών.

Όσον αφορά τα δάνεια κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, δηλαδή από το 1961 έως το 1963, ένας αριθμός δανείων έχει εξασφαλιστεί, κατά σειρά σπουδαιότητας, από τη Διεθνή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ειδική Τράπεζα των Ηνωμένων Εθνών, Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών, τη Δυτική Γερμανία και το Ταμείο Επανεγκατάστασης του Συμβουλίου της Ευρώπης, συνολικού ύψους 9.340.000 λιρών, επιπρόσθετα από τα δάνεια των Ηνωμένων Πολιτειών που αναφέρθηκαν ανωτέρω.

Όλα τα παραπάνω τείνουν να υποδηλώνουν ότι ο (δυτικός) κόσμος μας υποστηρίζει και έχει αποδειχθεί πρόθυμος να δώσει μια χείρα βοηθείας με φιλελεύθερο τρόπο. Η εξωτερική βοήθεια, όταν διατίθεται με σύνεση και χρησιμοποιείται προσεκτικά, είναι ανεκτίμητης αξίας βοήθεια για τη νεαρή μας Δημοκρατία στο παρόν στάδιο ανάπτυξής της. Οι πιο ανεπτυγμένες χώρες μπορούν να σταθούν δίπλα στο πλευρό μας και ό,τι μπορούν να κάνουν για μας - μέχρι τη στιγμή που θα μπορέσουμε να σταθούμε στα πόδια μας - είναι τέτοιο, που κανείς θα πρέπει να θυμηθεί, σε τροποποιημένη μορφή, αυτό που ο George Crabbe έγραψε στις αρχές του περασμένου αιώνα στη "Βιβλιοθήκη" του:

“.. δίνουν

"Νέες απόψεις της ζωής και μας διδάσκουν πώς να τις ζούμε,

"Καταπραΰνουν τους θλιμμένους, κριτικάρουν τους πεισματάρηδες:

"Οι ανόητοι νουθετούνται και επιβεβαιώνονται οι σοφοί.

"Η βοήθειά τους παρέχεται σε όλους: ποτέ δεν αποφεύγουν

"Τον άνθρωπο της θλίψης, ούτε τον άθλιο που δεν έχει ξεπεράσει τα όρια του,

"Σε αντίθεση με τους σκληρούς, τους εγωιστές και τους υπερήφανους

"Δεν φεύγουν σκυθρωποί από το ικετευτικό πλήθος,

"Ούτε λένε σε διάφορους ανθρώπους διάφορα πράγματα,

"Αλλά δείχνουν στους υπηκόους, αυτό που δείχνουν στους βασιλιάδες.

Κάποια από αυτή τη βοήθεια υλοποιείται με δυσκολία εξαιτίας των εσωτερικών ζητημάτων που προκαλούνται από τη διάσπαση μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Αν μπορούσαμε να λύσουμε αυτό το πρόβλημα - και να επαναλάβω ότι είναι στο χέρι μας, και κυρίως των Ελλήνων, να αναλάβουμε την πρωτοβουλία για να το λύσουμε - τότε θα μπορούσαμε να γίνουμε μια τόσο ευτυχισμένη ειρηνική χώρα στην οποία ο υπόλοιπος κόσμος, είμαι βέβαιος, θα δώσει άφθονη

καθοδήγηση και θα επεκτείνει τη βοήθεια που χρειαζόμαστε, ειδικά σε αυτούς τους σημερινούς καιρούς που το βιοτικό επίπεδο λαών στις αναπτυγμένες χώρες βρίσκεται σε ανοδική πορεία. Ας μην χάσουμε αυτές τις ευκαιρίες λόγω αποτυχίας εκ μέρους μας να λύσουμε τα εσωτερικά μας προβλήματα.

Όσον αφορά τώρα τη συμφωνία της Ζυρίχης καθαυτή, έχω δηλώσει σαφώς στο κείμενο ότι ήμουν ένας από εκείνους τους λίγους Κύπριους που ύψωσαν τη φωνή τους από το 1946 έως το 1949 ενάντια στην προσφυγή στη βία στην αναζήτησή μας για πολιτική ελευθερία. Εάν ακολουθούσαμε τότε την πορεία που υποστήριξα, δεν θα είχαμε τελειώσει με τη συμφωνία της Ζυρίχης. Ωστόσο, η πορεία δεν ακολουθήθηκε και τελικά υπογράφηκε η συμφωνία της Ζυρίχης. Ουδέποτε είχα καμία σχέση με τη σύνταξη ή την υπογραφή της συμφωνίας της Ζυρίχης και ουδέποτε ζητήθηκε η γνώμη μου – για το τι θα άξιζε – επί του θέματος.

Η συμφωνία της Ζυρίχης δεν είναι ένα ιδιαίτερα καλό έγγραφο και κρίνοντας από το περιεχόμενό της φαίνεται να έχει διαπραγματευτεί μάλλον αναποτελεσματικά εκ μέρους των Ελληνοκυπρίων. Παρ' όλα αυτά, πρέπει τώρα να αντιμετωπίσουμε το γεγονός ότι η συμφωνία της Ζυρίχης υπογράφηκε και αποτελεί τετελεσμένο γεγονός. Όπως ανέφερα στο κείμενο, πρέπει να αναρωτηθούμε πού πηγαίνουμε από εδώ και πέρα. Δεν είναι δυνατόν να γυρίσουμε πίσω το ρολόι της ιστορίας. Η λύση που πρότεινα είναι, πιστεύω, σαφής και δεν θα εξυπηρετούσε κανένα σκοπό να επαναληφθεί.

ΤΕΛΕΙΩΝΟΝΤΑΣ, θα ήθελα να ρίξω λίγο φως σε ορισμένες πτυχές της λύσης που πρότεινα στο σύνθετο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε και το οποίο έχει τις ρίζες του στην κοινοτική διαμάχη. Η ίδια η λύση δεν θα επαναληφθεί. Αποδεχόμενοι το γεγονός ότι είμαστε μια ανεξάρτητη χώρα, έχοντας ένα σύνταγμα, καλό ή κακό, το οποίο έχουμε υπογράψει, είναι προφανές ότι αυτή η ανεξαρτησία πρέπει να διατηρηθεί, διότι αποτελεί παρελθόν και οποιαδήποτε προσπάθεια εκ μέρους μας να ακολουθήσουμε οποιαδήποτε άλλη πορεία απλώς θα μας φέρει σε δυσκολίες.

Δεδομένων αυτών των υποθέσεων, πρότεινα μια λύση που θα τείνει να ικανοποιήσει τα συνταγματικά δικαιώματα των Τούρκων, διατηρώντας παράλληλα την ελληνική ηγεσία στη χώρα. Οι Έλληνες είναι η πλειοψηφία και είναι δίκαιο να είναι οι ηγέτες της χώρας, γεγονός που είναι καλό και για τους Τούρκους, γιατί η διατήρηση της ηγεσίας είναι απαραίτητο πράγμα για την πρόοδο. Ταυτόχρονα, η λύση που πρότεινα ανοίγει την πόρτα για την τροποποίηση του συντάγματος, αφού εφαρμοστεί και δοκιμαστεί, με κοινή συναίνεση μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων, ειδικά από τη στιγμή που υπάρχει πιθανότητα τα προνόμια των Τούρκων να εξελιχθούν μακροπρόθεσμα σε βάρη, οικονομικά και πολιτικά, πάνω τους.

Όσον αφορά το ζήτημα της ελληνικής ηγεσίας, εμείς οι Έλληνες πρέπει να είμαστε προσεκτικοί στη διάκριση μεταξύ ηγεσίας και κυριαρχίας. Η ηγεσία επιφέρει το σεβασμό, συνεργασία και πρόοδο. Αλλά είναι κάτι δύσκολο να ασκηθεί. Συνεπάγεται αυτοσυγκράτηση και αληθινή φροντίδα και αγάπη για την "άλλη πλευρά". Έδωσα άφθονες αποδείξεις στο κείμενο για το τι σημαίνει ηγεσία. Ο αληθινός ηγέτης ανταμείβεται πλουσιοπάροχα στο τέλος και όπως είπα, ο τελικός νικητής είναι αυτός που δίνει και όχι αυτός που παίρνει.

Τέλος, πρέπει να θυμόμαστε ότι δεν έχουμε να κάνουμε με εχθρούς αλλά με Τουρκοκύπριους, συμπατριώτες μας, στους οποίους πρέπει να επιδεικνύουμε ανιδιοτελή φροντίδα. Όσον αφορά τους Τούρκους - και με τον κίνδυνο της επανάληψης - θα ήθελα να πω ότι το πιο πολύτιμο πράγμα που μπορούν να έχουν είναι η αληθινή φιλία με τους Έλληνες. Δεδομένων

αυτών των υποθέσεων, τότε ο τόπος μπορεί να γίνει προοδευτικός και ειρηνικός και να μπορέσει να ζήσει πλάι-πλάι σε καθεστώς φιλίας με τους μεγάλους γείτονές της, την Ελλάδα και την Τουρκία.

Αυτό είναι το πεπρωμένο μας.

Ο συγγραφέας

Ο Νίκος Κ. Λανίτης, Μ.Α., ηταν ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας Αδελφοί Λανίτη, μιας εταιρείας που ίδρυσε το 1943.

Γεννήθηκε το 1917 και σπούδασε στη Λεμεσό και στο Κέιμπριτζ και είναι Εκθέτης και Λόγιος του Trinity College, Cambridge.

Υπηρέτησε στην κυβέρνηση το 1941 και το 1942. Υπέβαλε σειρά εκθέσεων για τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπισε η Κύπρος κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ίδρυσε και ανέπτυξε τις βιομηχανίες αναψυκτικών, επεξεργασίας φρούτων και αιθέριων ελαίων στην Κύπρο.

Συγγραφέας του βιβλίου "Rural Indebtedness and Agricultural Cooperation in Cyprus". Άλλες δημοσιεύσεις: “A Question of Money”, “Trade Unionism and the Provision for Social Services in Cyprus” και άλλα.